

Barn i det moderne samboerskap - en bindende eller splittende faktor?

*En analyse av SSBs registerbaserte
samboerdata*

Einar Goplen

Masteroppgave ved Økonomisk institutt

UNIVERSITETET I OSLO

14.05.2014

Barn i det moderne samboerskap – en bindende eller splittende faktor?

En analyse av SSBs registerbaserte samboerdata

© Einar Goplen

2014

Barn i det moderne samboerskap – en bindende eller splittende faktor?

Einar Goplen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Hovedmålet i denne oppgaven var å undersøke om det var noen forskjell i oppløsnings- og bruddfrekvenser i samliv mellom samboere med og uten barn. Dette ble undersøkt ved hjelp av Statistisk sentralbyrås registerbaserte familie- og husholdningsstatistikk. Datamaterialet brukt består av samboere omfattet av dette registeret pr 1. januar 2005. Analyseperioden samboerne følges er fra året 2005, frem til 1. januar 2013. Undersøkelsen gjøres ved hjelp av kryssløpstabeller i diskret tid hvor hver enkelt person har en observasjon pr 1. januar for de enkelte årene i analyseperioden. Kryssløpstabellene er kjørt ved hjelp av statistikkprogrammet SAS 9.3. Det er tidligere gjort undersøkelser med det aktuelle registeret angående samlivsbrudd blant samboere med barn, men gruppen samboere uten barn har ikke tidligere vært mulig å identifisere i registeret.

Tidligere studier på samlivsbrudd blant samboere har vist at gruppen har en høyere bruddrisiko enn gifte. Denne risikoen har og vist seg å være relativt større i regioner hvor samboerskap har vært mindre utbredt. Motkulturer som avhold, kirke og målsak har vært med å påvirke til disse regionale forskjellene. I denne oppgaven ble det funnet en forhøyet bruddrisiko blant samboere uten barn sammenlignet med samboere med barn. Bruddrisikoen var nesten 60 prosent høyere blant samboere uten barn mot for hva tilfellet var blant samboere med barn når hele analyseperioden ble undersøkt. Den høyere bruddrisikoen varierte og om man skilte samboerne med barn på paritet. Blant samboere med barn hadde de med fire eller flere barn høyest bruddrisiko. Deretter fulgte de med ett barn, så de med to barn, mens samboere med tre barn hadde den laveste bruddrisikoen av alle samboere som ble undersøkt. Alle de ulike samboergruppene med barn hadde lavere bruddrisiko sammenlignet med samboere uten barn.

Også ved andre oppløsningsårsaker enn brudd hadde samboere uten barn en høyere risiko for at hendelsen skulle inntreffe enn hva tilfellet var for samboere med barn. Dette gjaldt spesielt dødsfall, men og utvandring. Blant dødsfallene er denne relative forskjellen trolig mye grunnet seleksjon da eldre mennesker oftere er samboere uten barn enn med. En annen type seleksjon kan være forklaring til den relative forskjellen i utvandring. Barn kan gi en naturlig aversjon mot utvandring blant samboere med barn grunnet bånd til venner, skole og lignende, og dermed føre til en naturlig lavere utvandring. Større grad av utvandring blant pensjonister som antas for det meste å være samboere uten barn kan også være med å påvirke til høyere relativ oppløsningsrisiko blant samboere uten barn.

De regionale forskjellene i samlivsbrudd var mest markante blant samboere med barn, men også absolutt tilstede blant samboere uten barn. Ingen fylker hadde lavere bruddfrekvenser blant samboere uten barn enn med barn. Fylket med lavest bruddfrekvens blant samboere uten barn, nemlig Nord-Trøndelag, hadde og høyere bruddfrekvens enn Aust-Agder, som er det fylket med høyest bruddfrekvens blant samboere med barn. Når man sammenligner fylkesvise bruddfrekvenser med nasjonale frekvenser var, overraskende nok, frekvensforskjellene mellom samboere med og uten barn mest markante i fylkene med lave bruddfrekvenser. Den høyere bruddrisikoen blant samboere uten barn relativt til samboere med barn var dermed mest tydelig i fylker hvor samboerforhold generelt er stabile. Uavhengig om fylkene var kjent med relativt stabile samboerforhold eller ikke så var risikoen for brudd markant høyere blant samboere uten barn enn de med barn.

Forord

Jeg vil først og fremst få takke min hovedveileder Nico Keilman for all hjelp med oppgaven, den har vært uvurderlig til tider. Deretter må jeg få takke Statistisk sentralbyrå ved seksjon for befolkningsstatistikk for at jeg har fått tilgang og muligheten til å skrive om deres registerbaserte familie- og husholdningsstatistikk. Der må jeg og spesielt få takke veileder Anders Falnes-Dalheim for all rettledning og hjelp til gjennomførelsen av oppgaven, samt Tove Irene Slaastad som har vært veldig behjelpelig med kobling av data i tillegg til teknisk assistanse.

Utover dette vil jeg takke familie og venner for god støtte.

Alle feil og eventuelle unøyaktigheter i oppgaven er mitt ansvar.

Oslo, mai 2014

Einar Goplen

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
2. Analyseramme.....	3
2.1. Samboerskap.....	3
2.1.1. Det moderne samliv.....	3
2.1.2. Holdninger.....	4
2.1.3. Definisjoner og typer.....	5
2.1.4. Utvikling.....	6
2.1.5. Internasjonal sammenlikning.....	7
2.2. Samlivsbrudd.....	9
2.2.1. Historisk.....	9
2.2.2. Regionale forskjeller.....	10
3. Statistisk grunnlag og metode.....	12
3.1. Statistisk grunnlag.....	12
3.2. Kvaliteten ved dataene.....	13
3.3. Metode.....	16
4. Resultater.....	20
4.1. Bestandstall.....	20
4.2. Endringer i samboerforhold.....	27
5. Konklusjon.....	44
Litteraturliste.....	47
Vedlegg 1	
Vedlegg 2	

1 Innledning

Forskning på samlivsbrudd blant samboere er et mindre utforsket område sammenlignet med ekteskap, selv i Norge, et land med høy andel samboere i befolkningen. Den forskningen som er gjort har nesten utelukkende omfattet samboere med felles barn da disse lettere fanges opp i registerbaserte statistikker. Gruppen samboere uten barn er derfor kun blitt undersøkt ved utvalgsundersøkelser. Felles for den register- og utvalgsbaserte forskningen er at alle studiene viser til en høyere bruddrisiko blant samboere enn gifte, uavhengig om de har barn eller ikke i den utvalgsbaserte og blant samboere med barn i den registerbaserte ([Texmon 1999](#), [Byberg m.fl. 2001](#), [Liefbroer og Dourleijn 2006](#), Skrede m.fl. 2006). Siden 1970-tallet har samboerskap blitt en stadig mer markant samlivsform og særlig blant unge i 20-årene er dette vokst frem til å bli den mest foretrukne formen for samliv (Noack 2010). Høyere grad av ugift samliv før giftermål og en generell løsrivelse fra det gamle samlivsmønsteret er faktorer som spiller inn på denne utviklingen ([Blom m.fl. 1993](#)). Det er i dag mer naturlig for en person i 20-årene å innlede et samboerskap enn å gå rett inn i et ekteskap som første samliv.

Som nevnt er brudd og oppløsninger generelt best utforsket blant samboere med felles barn, både ved utvalgs- og registerbaserte undersøkelser. En stor mangel er at samboere uten felles barn ikke dekkes i de registerbaserte undersøkelsene, da det ikke har vært mulig å fange disse opp ved noen enkel rutine. Når to personer begynner et samboerforhold blir ikke dette registrert i noe administrativt register. Først når de eventuelt får et felles barn blir dette parets identifisert som samboere. Dette fører igjen til en manglende totalstatistikk på samboere som helhetlig gruppe. For å rette på mangelen ble det i Statistisk sentralbyrå, heretter SSB, utviklet en metode for å fange opp disse manglende samboerne i registerstatistikken. Sammen med en bedret dekning på entydig adresse fra det sentrale folkeregisteret kunne man dermed klare å fange opp samboere uten barn i registerstatistikken fra årgangen 2005. Informasjon om operasjonaliseringen, definisjonene og annet er forklart videre i oppgaven, samt i dokumentasjonsnotatet som SSB ga ut i 2009 ([SSB 2009](#)).

Denne oppgaven tar i bruk det nevnte registeret i etterkant av oppdateringene som er gjort for å fange opp samboere uten barn. Hovedmålet er å sammenligne oppløsnings- og bruddfrekvensene mellom samboere med og uten barn. Analyseperioden det sees på er mellom årgangene 2005 og 2013, pr 1. januar. Hypotesen er at samboere uten barn har en høyere tilbøyelighet til å ende samlivet enn samboere med barn. Et felles barn skal være en

tungtveiende faktor som gjør det mindre trolig at et samlivsbrudd vil forekomme. Stabile samboerforhold kan tenkes og oftere inneholde barn slik at kausaliteten kan gå begge veier. En antagelse om at felles barn har en sentral påvirkning på stabiliteten i et samboerforhold virker uansett ikke å være unaturlig. I tillegg til å sammenligne samboere med og uten barn, skal det i tillegg skilles mellom pariteter for eventuelt å se om antall barn kan ha en betydning for samlivsstabiliteten.

Det skal undersøkes om de eventuelle forskjellene mellom samboere med og uten barn er unisone landet over eller om det finnes regionale forskjeller. I rapporten Gjete kongens harer ([Byberg m.fl. 2001](#)) ble slike regionale forskjeller undersøkt i registeret når kun samboere med barn var identifiserbare. Med mulighet til å identifisere samboere uten barn kan det her sammenlignes om disse eventuelle forskjellene mellom samboere med og uten barn er like fra fylke til fylke. Andre undersøkelser gjøres for å supplere til hovedmålet ovenfor og er med for å gi en litt mer helhetlig oversikt over gruppen samboere i dagens moderne samfunn.

Oppgaven er inndelt på følgende vis: kapittel 2 gir et overblikk på tidligere litteratur, samboerskapets historie, samt forklarer nærmere om oppgavens innhold og dens aktuelle tema, samlivsbrudd. Kapittel 3 omtaler metoden som brukes, hvilket grunnlag den baserer seg på og hvilke styrker og svakheter denne inneholder. Resultatene omtales i kapittel 4. Først dekkes den deskriptive statistikken om samboere som gruppe, deretter dekkes kjernetemaet samlivsbrudd med ulike tabeller og seleksjoner. Til slutt konkluderes det i kapittel 5.

2 Analyseramme

I dette kapitlet belyses bakgrunnsinformasjon innen området som denne oppgaven omhandler, samboerskap. Det tar for seg grunnleggende fakta om samboerskap, gir et tilbakeblikk på tidligere dekning av temaet, samt utreder mer om det spesifikke temaet som oppgaven undersøker, nemlig samlivsbrudd.

2.1 Samboerskap

Ekteskapet har i tidligere tider vært den klart foretrukne samlivsformen, både i Norge og ellers. De siste tiårene er det kommet en sterk utfordrer som appellerer til stadig flere i vår moderne verden. Ugift samliv mellom to voksne personer, eller såkalt samboerskap, er vår tids store endring innenfor samlivsformer. I dag bemerkes det sjelden om noen velger samboerskap over giftermål, og spesielt blant unge i 20-årene er samboerskap blitt den meste foretrukne samlivsformen (Noack 2010, Tabell 7.1).

Med en slik endring i samlivsform vil det være interessant å se om parforholdene mellom samboere er stabile og hvilke faktorer som eventuelt kan spille inn på stabiliteten i et slikt samliv. I denne oppgaven vil det derfor rettes søkelys på samboerne, og da spesielt på sammenligningen mellom samboere med og uten barn, hvor barna i disse tilfellene er felles.

2.1.1 Det moderne samliv

Blant unge i dag er ugift samliv eller samboerskap den klart mest populære samlivsformen. Fremveksten av personer i ugift samliv har vært betydelig fra 1970 og frem til i dag. I tidligere tider har det og vært tilfeller av ugift samliv. Eilert Sundt berettet om ugift samliv blant de ubemidlede klasser så langt tilbake som rundt midten av 1800-tallet ([NOU 1999:25](#)). Det var likevel først på 1970-tallet at ekteskapets posisjon i Norge i større grad svekket seg, skilsmisseratene økte og barn i større grad ble født utenfor ekteskapet. Disse endringene sammen med en større utbredelse av samliv uten giftermål beskrev overgangen fra et tradisjonelt til et moderne samliv/familiedanningsmønster ([Blom m.fl. 1993](#)).

Når unge i dag velger å flytte sammen uten å være gift gjør de dette i tråd med utviklingen. Mange har sett på samboerskapet for å være en overgangsperiode før ekteskapet, og på denne måten fungerer den som en prøveperiode før et eventuelt giftermål. Det er likevel blitt mindre

vanlig at samboerskapene faktisk går over i ekteskap. De fleste vil gifte seg til slutt, men ikke nødvendigvis med første samboer (Noack 2010). Flere velger dessuten å forbli samboere uten å gifte seg, selv når de får barn. Man ser dermed en endring i tilnærmingen til et varig samliv. Der hvor man tidligere gikk fra kjæresteforhold via forlovelse til ekteskapet går man nå i større grad inn i ugift samliv, og flere enn tidligere velger å forbli i ugift samliv.

2.1.2 Holdninger

Frem til 1972 var det i Norge en lov (hvilende vel å merke) som forbød ugift samliv, Konkubinatparagrafen. I straffeloven stod bestemmelsen som et forbud mot «et offentlig forargelse vækkende samliv i utugtig omgjængelse med en person af det andet kjønn» (Indst. O. VII. 1899-1900:46). I likhet med paragrafen var også et flertall i befolkningen negative til samboerskap som samlivsform, selv noen år etter paragrafens bortfall i 1977. Faktisk var hele 71 prosent av de spurte mot papirløse ekteskap på dette tidspunktet (Alstad 1993). På en tid hvor ugift samliv fortsatt i liten grad var utbredt, virker ikke disse resultatene veldig overraskende. Mange vil i stor grad ha holdninger som påvirkes av atferden rundt seg og i så måte følge strømmen hva angår standpunkt mot ugift samliv. At atferden faktisk er den styrende drivkraften i samspillet med holdningene er ikke gitt, det er mer naturlig å anta et kontinuerlig samspill mellom de to ([NOU 1999:25](#)).

Gjennom de neste tiårene og frem til i dag med økende grad av ugift samliv som en mer fast og akseptert samlivsform, er derfor naturlig nok også holdningene til samboerskapet endret seg. Dette kan sees gjennom undersøkelser gjort blant kvinner i 1988 ([Familie- og yrkesundersøkelsen 1988, SSB](#)) og 1997 ([Omnibusundersøkelsen 1997, SSB](#)). Disse undersøkelsene viser en økende grad av aksept for samboerskap som samlivsform, selv når barn er inne i bildet. Med dette tatt i betraktning og dagens store andel samboere, er det naturlig å anta at dagens holdninger mot samboerskap er generelt positive. De yngre generasjonene antas å være mer positive enn eldre, gitt deres oppvekst i en tid med større aksept for ugift samliv. Men selv blant eldre vil det i dag trolig være større aksept enn tidligere for ugift samliv.

Blant motstanderne av ugift samliv er den norske kirke mest fremtredende i dagens samfunn. Deres motstand er redusert over tid og i dag legges det mest vekt på at ugift samliv må foregå innenfor tydelige og klare rammer. Kirken er likevel tydelige på at ekteskapet er den «beste samlivsform for vår tid» ([Sammen 2013, s93, Den Norske Kirke](#)). Det uttrykkes også tydelig

at ansatte og ledere innenfor kirken ikke skal etablere seg i samliv utenom ekteskapet. Kirken fremstår dermed i dag som en tydelig motpol mot en antatt stadig økende majoritet blant befolkningen med liberalt synspunkt på ugift samliv.

2.1.3 Definisjoner og typer

Flere har prøvd å gi en entydig definisjon på samboerskap. I avhandlingen (Noack 2010, s19) forklares begrepet samboerskap slik: «Når to personer deler bord og seng uten å ha inngått ekteskap eller registrert partnerskap». Med bord og seng menes her noe som symboliserer ekteskapelig fellesskap. En litt annen definisjon finner vi hos Christopher Prinz (Prinz 1995, s8). Han sier at «samboerskap er normalt sett definert som samlivsstatusen til et voksent par som er ugift, seksualpartnere og som deler det samme husrom». Noack og Prinz er enige om at det ikke finnes noen entydig definisjon på samboerskap. Dette fører til en uklar konsensus i samfunnet og kan gi ulike tolkninger over hva et samboerskap faktisk innebærer.

Den intervjubaserte reise- og ferieundersøkelsen til Statistisk sentralbyrå identifiserer samboere som personer som oppfatter seg selv som samboere mens de lever i ugift samliv, altså brukes et subjektivt mål på samboere her ([SSB 2006](#)). FN har sin egen anbefalte definisjon på samboere. Der heter det at samboere er to personer med samme faste bosted hvor de to ikke er gift med hverandre, men har et ekteskapelig lignende forhold til hverandre ([UNECE 2006](#)). De forskjellige definisjonene gir en relativt inkonsistent retningslinje på hvordan man tallfester antall samboere. Det er naturlig å mene at man er samboere hvis man bor i samme bolig i ugift samliv. Dette kan fanges opp gjennom at begge personene er registrert bosatt på samme adresse, gitt at disse personene faktisk lever i et samliv.

I denne oppgaven vil Statistisk sentralbyrå sin operasjonalisering av begrepet samboere brukes. Den sier at et samboerpar er to voksne mennesker av motsatt kjønn som er registrert bosatt i samme bolig, hvor det ikke er slektsbånd og aldersforskjellen er på mindre enn 16 år ([SSB 2009](#)). Denne operasjonaliseringen fanger altså opp samboere uten barn. Samboere med barn er allerede fanget opp gjennom registrering av foreldres adresse i forbindelse med barns fødsel.

Selv om denne operasjonaliseringen gjør klare seleksjoner er det ikke dermed sagt at det ikke finnes forskjellige typer samboerskap. Mange samboerskap er ikke langvarige og ender i enten brudd eller giftermål etter noen år. Dette kjennetegner mange samboerskap blant de

unge i 20-årene. Samtidig er det i økende grad samboere som foretrekker å leve i samboerskap fremfor ekteskap over lengre tid, selv med barn og i eldre aldersgrupper. Man kan dermed skille mellom ulike typer samboerskap i form av hvilken livssituasjon man befinner seg i. Disse mange formene for samboerskap fører til at samboere som gruppe blir mer diversifisert for hvert år som går, og brer seg til alle samfunnslag og aldre.

Registrert adresse nevnt ovenfor er den adressen en person står innmeldt på hos Det sentrale folkeregisteret, DSF. I registeret gis man den adressen man står registrert med pr 1. januar det året statistikken gjelder. Andre viktige definisjoner legges til grunn for hvordan registeret behandles i forhold til ulike persongrupper, familietyper og lignende. Det følges her prinsippene som familie og husholdningsstatistikken til SSB bruker ([Familie og husholdninger, SSB](#)).

- Et barn er definert som en person som er registrert bosatt med minst en biologisk- eller adoptivforelder, og som ikke er i samliv og/eller har egne barn. Barn omfatter biologiske og adoptivbarn, men ikke fosterbarn.
- En familie er i registeret personer som er registrert bosatt i samme bolig hvor disse er knyttet til hverandre gjennom ekteskap, registrert partnerskap, samboerskap og/eller som foreldre og barn, uansett barnets alder. Familien kan kun omfattes av to generasjoner, hvorpå det bare kan være ett par.

I Norge regnes og alle personer som bor alene som en familie, slik at alle personer regnes å tilhøre en familie. Samboere med barn er dermed en familietype hvor barnet/barna defineres som nevnt, og hvor da minst en av de registrerte bosatte voksne personene enten må være biologisk eller adoptivforelder til barnet/barna. De to voksne kan også være forelder til hvert sitt/sine barn. For at de voksne skal regnes som samboere, gjelder her operasjonaliseringen som tidligere er gitt. Samme prinsippet gjelder blant ektepar med barn, men her trengs ingen operasjonalisering for å beregne samlivsstatus. Ektepar uten barn er da to personer registrert på samme adresse som er gift med hverandre. Familietyper med barn og en forelder har man og, da enten mor med barn eller far med barn. Her er da mor/far enten biologisk- eller adoptivforelder til barnet/barna.

2.1.4 Utvikling

Fra den nevnte konkubinatparagrafen ble oppløst og frem til i dag er samboerskap gått fra å være en mindre kjent og utbredt samlivsform til å bli den mest foretrukne blant flere aldersgrupper.

Naturlig nok er samboerskap mest utbredt blant de yngre som er vokst opp i et samfunn hvor lite stigma er rettet mot samboerskap som samlivsform. Mens det i dag sees på som naturlig for veldig mange at første samliv skal være et samboerskap, var det på 1970-tallet annerledes. Majoriteten av befolkningen var på denne tiden som nevnt negative til den nye samlivsformen og mange valgte kanskje å trosse sine foreldres ønsker ved å inngå samboerskap istedenfor ekteskap når de flyttet sammen. Utover 1980 og 90-tallet tiltok utviklingen og stadig flere valgte samboerskap som samlivsform før et eventuelt giftermål ble inngått. Blant unge kvinner, 20-24 år, var det 12 prosent som i 1977 opplyste at de var samboere. Denne andelen økte deretter til 34 prosent i 1988 ([NOU 1999:25](#)). I den samme perioden så man samtidig at flere valgte å forbli samboere uten å gifte seg, selv etter flere år i samliv og med barn inne i bildet. Dette var en ny utvikling, da man tidligere var vant med at samboerne giftet seg etter en periode eller når det kom barn inn i bildet. Etter den eksplosive utviklingen på 1980-tallet blir samboerskapet som samlivsform mer institusjonalisert på 1990-tallet med nye lover om samboernes plikter og rettigheter ([NOU 1999:25, kap.8.3.3](#)). Samtidig øker interessen for analyser av samboere som gruppe, dette for blant annet å kartlegge hvordan samboere var til forskjell fra gifte.

Ved inngangen til det nye årtusenet stod samboerskapet fast som en populær samlivsform og selv Kronprins Haakon valgte i år 2000 å annonsere at han skulle bli samboer (Noack 2010). Samboerforhold var nå blitt så populære blant unge at det på dette tidspunktet var flere samboere enn gifte i 20-årene ([Samboerstatistikken, SSB](#)). Samtidig var det i økende grad flere som opprettholdt samlivsformen sin som samboere livet ut. Samboerne var nå blitt en merkbart stor gruppe i samfunnet og ytterligere lover ble institusjonalisert fra Stortingets side for å imøtekomme denne utviklingen (Noack 2010).

2.1.5 Internasjonal sammenlikning

Mye av informasjonen i dette delkapittelet er hentet fra [NOU 1995:25](#), Samboerne og samfunnet. Utbredelsen av samboerskap har tidligere vært vanskelig å sammenligne på tvers av landegrenser grunnet manglende data og forskjellige målemetoder. Størst problem virker

mangelen på samtidige data mellom land å gi, da endringene i løpet av en periode på 5 år kan ha mye å si for kvaliteten, samtidig som samlivsformen stadig blir mer utbredt.

Samboerdata fanges opp via intervjuundersøkelser, folke- og boligtellinger eller bruk av register. De fleste land bruker nå intervjuundersøkelser for å fastsette omfanget av samboere. Samtidig er det kommet tydeligere føringer fra blant annet FN om hvordan samboere skal indentifiseres i statistikkhenseende ([UNECE 2006](#)). Som land kan Norge best sammenligne seg med sine nordiske naboer hva angår utbredelsen og utviklingen av samboerskap. Sverige og Danmark har vært foregangslandene i Norden og Europa generelt med en samboerandel blant kvinner mellom 20-24 år på 29 prosent rundt midten av 1970-tallet, mens Norge på samme tidspunkt hadde 12 prosent (Noack 2010).

Ved nyere data er de nordiske landene ganske like i utbredelsen av samboere, men fortsatt ligger Norge sammen med Finland litt etter Sverige og Danmark ([Kasearu 2007](#)). Disse nyere tallene omfatter dog en litt annen gruppe (alle samboere i alderen 26-35 år), som kan gi et litt annet bilde enn om det hadde blitt sett på yngre samboere som på 1970-tallet. Grunnen til dette er som tidligere nevnt at samboerforhold er mest utbredt blant unge, mens færre velger å forbli samboere etter en viss alder eller når barn kommer inn i bildet. Andre europeiske land med stor utbredelse av samboerskap er Frankrike og Island, som begge hadde en større andel samboere enn Norge i den nevnte aldersgruppen 26-35 år. Blant europeiske land med liten andel samboere finner vi Irland og Polen, hvor en sterk katolsk tro kan være med å påvirke til disse resultatene ([Kasearu 2007](#)).

For graden av utbredelse et land har av samboere spiller aldersmønsteret en viktig rolle som indikator på hvor i utviklingen man er (Prinz 1995). I et foregangsland som Sverige vil et slikt aldersmønster kunne vise til mange samboere i høy alder, som igjen indikerer at utbredelsen er stor. For å begrunne det høye nordiske nivået av samboere har man sett på endringer i samfunnet som har kunnet være med å påvirke til denne utviklingen. Her nevnes det en aktiv likestillingspolitikk, stor grad av velferdspolitik, høy sekularisering og relativ moderat motstand fra kirkelig hold.

Om videre utvikling av samboerskap mellom ulike land er det vanskelig å si noe sikkert. At land som i dag har relativt få samboere skal ta igjen noe av forspranget er sannsynlig, men samtidig vil historiske, kulturelle og økonomiske særtrekk være med å påvirke utviklingen i de enkelte land.

2.2 Samlivsbrudd

Når to samboende samlivspartnere skiller lag oppstår et samlivsbrudd. Dette er en interessant demografisk utvikling å følge fordi den er med å forme hvordan samfunnet endrer seg med tiden. Dette delkapittelet skal handle om den historiske utviklingen i samlivsbrudd, forskjellene mellom gifte og samboere, samt kort fortelle om de regionale forskjellene som har vært.

2.2.1 Historisk

Store deler av informasjonen i de to forekommende underkapitlene stammer fra SSB-rapporten Gjete kongens harer ([Byberg m.fl. 2001](#)). I denne rapporten kommer det frem at blant personer som var samboere i inngangen til 1999 hadde 6 prosent flyttet fra hverandre i løpet av det påfølgende året. Til gjengjeld hadde en større andel samboere, nærmere bestemt 8 prosent tatt steget videre og giftet seg i løpet av samme perioden. Til sammenligning var skilsmisseraten i løpet av det samme året i overkant av 1 prosent når man kun tar for seg de fullendte skilsmisene og ikke separasjoner ([Skilsmissestatistikken, SSB](#)).

Vi skjønner derfor at samboerskapene virker å kunne være mer utsatt for samlivsbrudd enn det ekteskapene er. Det er også gjort utvalgsundersøkelser som understreker disse resultatene, deriblant ([Texmon 1999](#)) som konkluderer med at samboere med barn har tre ganger så høy sannsynlighet for samlivsbrudd som gifte. Her har det ikke vært mulig å måle bruddratene blant samboere uten barn, slik at det er ikke mulig å si om disse har høyere eller lavere sannsynlighet for brudd enn samboere med barn. Hyppigheten av brudd blant samboerne med barn var høyest blant de unge (20-24 år), hvor over 15 prosent valgte å flytte fra hverandre i løpet av året 1999. Bruddratene synker med alderen og er relativt stabile et stykke under 5 prosent over alder 45 år. Lignende resultater fra utvalgsundersøkelser ble funnet av Aart C. Liefbroer og Edith Dourleijn ([Liefbroer og Dourleijn 2006](#)). Her ble bruddrisikoen i løpet av samboerskapets første fem år undersøkt. De kom også frem til en bruddrisiko blant samboere som var tre ganger så høy som blant gifte. Deres resultater var basert på datasettet fra [Familie- og yrkesundersøkelsen 1988](#) som var eldre enn hva ([Texmon 1999](#)) hadde brukt i sin analyse. I sistnevnte analyse ble det med forbehold i datamaterialet antydnet en utvikling over tid i retning av mindre bruddforskjeller mellom gifte og samboende. Dette er senere blitt

tilbakevist både i rapporten Gjete kongens harer ([Byberg m.fl. 2001](#)) og en annen registerbasert analyse av (Skrede m.fl. 2006).

Noe som derimot medvirker til synkende bruddforskjeller mellom gifte og samboende er, som nevnt fra ([Texmon 1999](#)), alderen. Jo eldre de samboende er, jo mindre forskjell i bruddrate er det mellom disse og gifte i samme alder. Likevel er det slik at ved alle aldersgrupper er brudd blant samboere mer normalt enn blant gifte. At eldre samboere har bruddrisiko nærmere gifte kan antas å være grunnet deres livssituasjon. Gruppen med eldre samboere kan antas å inneholde to typer par, de postekteskapelige samboerne og de langvarige samboerne. Den første gruppen har tidligere vært gift, men har ved nytt samliv valgt å være samboere fremfor gifte. Gruppen for de langvarige samboerforholdene er mennesker som har valgt samboerskap fremfor giftermål i lengre tid. Disse trenger ikke nødvendigvis å ha høyere bruddrate enn gifte. De har muligens en annen oppfatning når det kommer til institusjonaliseringen av et samliv som giftermål er. Det er derfor mest nærliggende å tro at det er den første gruppen med postekteskapelige samboere som drar opp bruddrisikoen blant eldre samboere relativt til gifte.

Unge samboere i 20-årene er i større grad i sitt første samliv og kan derfor virke å være i en prøvefase når det kommer til samliv, noe som igjen vil kunne gi relativt høy bruddrisiko. Yngre som velger å gifte seg har muligens en annen oppfatning av det å bryte med partneren sin grunnet holdninger, tro eller annet. Den synkende relative forskjellen i bruddrisiko med alder mellom gifte og samboende kan neppe forklares med en enkelt grunn. Konkretisering og krystallisering av disse ulike forskjellene kan være en viktig brikke i videre arbeid med å analysere de relative forskjellene mellom gifte og samboende.

2.2.2 Regionale forskjeller

Tradisjonelt har de regionale forskjellene i samlivsbrudd blant gifte vært påvirket av om kirken står sterkt i området. Kirken har vært en sterk pådriver for stabile samliv, noe som og har gjort seg til kjenne i skilsmissestatistikken. Disse områdene kan man si relaterer seg til Agderfylkene, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag. Motsatt har storbyene hatt mange skilsmisser, med Oslo på toppen. Finnmark er også et fylke med høy skilsmisserate. At de samme mønstrene for samlivsbrudd skulle være dekkende for samboere med barn var ventet, men dette var ikke tilfellet for dataene fra Gjete kongens harer ([Byberg m.fl. 2001](#)). Forskernes hypotese stemte her kun delvis. Oslo var som ventet høyt oppe på listen over brutte samboerskap med barn, men Finnmark lå til gjengjeld ganske midt på listen.

Overraskende var det at Agderfylkene lå høyt oppe på listen, i motsetning til hva tilfelle var for skilsmissestatistikken. Hypotesen stemte likevel for tre av fylkene, nemlig Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag.

Hvorfor disse forskjellene mellom brudd blant samboere og gifte finnes er det vanskelig å gi entydige forklaringer på. En mulig hypotese går på utbredelsen av samboerskap i de aktuelle fylkene. Mens hvert fjerde parforhold i Finnmark er et samboerforhold, gjelder dette kun hvert tiende par i Agderfylkene. Det kan være forskjeller i holdninger og normer blant de som velger å være samboere fremfor gifte. Disse forskjellene kan igjen polarisere seg jo mindre gruppen samboere er i et aktuelt fylke/område. Forskjellene i karakteristika blant de som velger samboerskap fremfor ekteskap kan igjen være mer kompatibelt med en friere livsstil og dermed ha påvirkning på bruddhyppigheten.

Om disse klare regionale forskjellene fortsatt er tilstede i Norge er usikkert. I lys av at samboerforhold stadig blir mer utbredt kan man være tilbøyelig til å tro at skillene muligens kan være mindre nå enn tidligere. Kirken vil trolig fortsatt ha en betydning for å begrense utbredelsen av samboerskap i visse områder, men i det store og hele har kirken en mindre rolle i utviklingen av samboerskap og endringene det fører med seg.

3 Statistisk grunnlag og metode

3.1 Statistisk grunnlag

Denne oppgaven og resultatene i den baserer seg på Statistisk sentralbyrå sine registerbaserte familie- og husholdningsfiler. All informasjon i registeret gjelder situasjon pr 1. januar, og oppdateres årlig. Her vil det brukes av registerstatistikken fra året 2005 og frem til og med 2013. Grunnlaget for å bruke disse årgangene er at dette er perioden hvor SSB har kunnet identifisere samboere uten barn. Siden disse samboerne er en essensiell del av analysen, brukes kun disse årgangene.

Dataene omfatter alle personer bosatt i Norge pr 1.januar det året filen er fra. Pr 1. januar 2013 gjaldt dette 5 051 275 personer. Registerfilene består av rader som representerer personer og kolonner som representerer forklaringsvariabler. Det er i alt 49 slike forklaringsvariabler for hvert register-år. Disse gir blant annet informasjon om hvordan familie- og husholdningsmønsteret ser ut hvert enkelt kalenderår. Den viktigste forklaringsvariabelen som brukes er «familietype». Denne variabelen forklarer hvordan personer lever. Eksempler på dette kan være alene som en «enpersonfamilie» eller sammen med en samboer som «samboer uten barn». Variabelen «familietype» har naturlig nok mange ulike verdier, for fullstendig liste se vedlegg 1.

Det er andre forklaringsvariabler som bestemmer hvilken verdi «familietype» vil få for en enkelt person. Aktuelle variable som brukes i denne oppgaven er «parnummer», «statuskode», «barn», «antall barn i registerstatikk familien», «familie med særkullsbarn», «alder» og «kjønn». En del av disse variablene er såkalte dummyvariabler, som betyr at de kun har to mulige verdier. Variabelen «barn» kategoriseres etter 'ikke barn' eller 'barn'. Denne brukes kun for å skille voksne som er registrert bosatt med barn fra de som bor uten barn. «kjønn» regnes etter 'mann' eller 'kvinne' og «familie med særkullsbarn» regnes etter 'ja' eller 'nei'. De andre variablene har flere mulige verdier, som «alder» hvor dette gis ved personens alder i hele fullførte år for gjeldende årgang pr 1. januar. Variabelen «antall barn i registerstatikk familien» regnes og ved heltall, her ved antall barn i alderen 0-17 år som er registrert bosatt på familiens adresse. Endringsvariabelen «statuskode» har flere mulige utfall, hvor de aktuelle verdiene vil være 'bosatt', 'utvandret' og 'død'. Verdien 'bosatt' betyr her at personen er bosatt i Norge pr 1. januar for den gitte årgangen, mens de to andre verdiene er

grunner til bortfall av personen fra registeret. Den siste variabelen, «parnummer», er et unikt nummer som tildeles hvert samboerpar for året 2005. Nummeret er kombinasjonen av hans og hennes personnummer. Når koblinger kjøres mot senere årganger sjekker man om parnummeret for de ulike årgangene er like. Er parnummeret likt for de ulike årgangene regnes paret for å ha holdt sammen. Har paret brutt vil variabelen «parnummer» gi et blankt felt, altså bortfaller parnummeret. Dette er tilfellet når to aktuelle partnere ikke lenger står registrert bosatt på samme adresse, men er aleneboende. En person kan få nytt parnummer skulle han/hun flytte inn med ny partner som tilfredsstiller operasjonaliseringen. Ved å benytte disse variablene ovenfor koblet med folkeregistrert adresse vil hver enkelt person kunne få en verdi på «familietype». Nedenfor gis et eksempel på hvordan variabelen «familietype» kan endres.

Et eksisterende samboende par uten barn flytter fra hverandre i løpet av et år og registrerer seg ved to ulike adresser. Dette fører til endret familietype fra «samboerpar uten barn» til to «enpersonfamilier», gitt at de flytter for seg selv. Tilfellet hvor disse samboerne hadde et barn mellom 0-17 år sammen, ville bruddet kunne gi to mulige utfall i endret familietype. Fra å være et «samboerpar med barn» vil man enten få familietyper «mor med barn» eller «far med barn», alt ettersom hvor barnet skulle være registrert bosatt. Den gjenværende forelderen vil få familietyper «enpersonfamilie». Igjen er det gitt at de ikke flytter inn sammen med noen utenforstående etter bruddet. Samme prinsipp for endret familietype gjelder for ektepar. Barn regnes i registeret som barn frem til de melder endret adresse ulik foreldrenes.

Oppgaven baserer seg på deskriptiv analyse, der analyseenheten er person. Disse personenheter kan så kobles sammen ved hjelp av de overnevnte forklaringsvariablene. Det er spesielt variablene «familietype» og «parnummer» som vil være aktuelle i denne analysen.

3.2 Kvaliteten på dataene

Mye av informasjonen utredet nedenfor kommer fra et dokumentasjonsnotat om den registerbaserte familie- og husholdningsstatistikken i SSB skrevet av Anders Falnes-Dalheim ([SSB 2009](#)). Hovedkilden til registeret er det sentrale folkeregister, også kalt DSF. Noen feil ved innsamling og editering av observasjonene vil være uunngåelige. Disse kan bestå av kodefeil, revisjonsfeil eller andre feil i databehandlingen. Statistisk sentralbyrå har gjort mye arbeid for å minimalisere disse mulige feilene og anser disse feiltypene for å være relativt ubetydelige.

Den største svakheten ved kvaliteten kommer som følge av manglende bolignummer ved personer bosatt i flerbolighus. Problemet kommer av at bolignummeret ikke er opprettet i matrikkelen (Norges offisielle eiendomsregister) eller at personene bosatt i slike boliger ikke har fått påført bolignummer av DSF. Dermed vil disse personene mangle det man kaller en entydig adresse, som igjen skaper problemer for familie- og husholdningsdannelsen i statistikken.

Et eksempel vil være en familie hvor et voksent barn bor i sokkelleilighet i samme bolig som sine gifte foreldre, hvor sokkelleiligheten ikke er registrert i matrikkelen som egen bolig. Når dette voksne barnet da eventuelt får en samboer vil boligen ha to registrerte familier, nemlig et ektepar med et voksent barn og en aleneboende. Dette samboerparet vil først kunne fanges opp i statistikken ved at de får et felles barn, gifter seg eller flytter i egen bolig med entydig adresse utenom foreldrene.

Pr 1.januar 2009 manglet litt over 4 prosent av landets befolkning slik entydig adresse. Grunnet større mangler ved tidligere år er det gjort betydelig revisjon fra Statistisk sentralbyrå sin side for å bedre disse dataene. Spesielt er det lagt vekt på regioner hvor dette problemet var stort, da særlig i Oslo. Det er ved årganger mellom 2005 og 2011 med store vedvarende mangler etter revisjon foretatt vekting slik at de regionale forskjellene ytterligere kunne reduseres. Med vekting menes her at i regionene hvor problemet med manglende entydige adresser for opprettelse av familier var vedvarende etter revisjon, ble justert mot regionene hvor problemet ikke eksisterte i like stor grad. På denne måten ble den totale kvaliteten på statistikken bedret. Justeringen gikk ut på at kommuner hvor mangelen på entydig adresse eller bolignummer i flerbolighus (for eksempel boligblokker) var store, fikk slått sammen familier. Resultatet ble en økning i antall samboerpar i disse kommunene. For årgangen 2013 og videre fremover vil denne feilkilden reduseres ytterligere med det nasjonale målet om et ensartet adressesystem innen 2015. Foreløpig ser det ikke ut til at dette målet oppnås ([Kartverket 2014](#)).

Når det gjelder dataene som registeret klarer å fange opp, så møter man litt andre utfordringer. Gitt at en person er folkeregistrert bosatt på en adresse, i hvor stor grad vet man at det er konsistens mellom den registrerte og den faktiske adressen? Mange personer i dette landet er pendlere, enten de er ukependlere eller skiftarbeidere. Disse bor store deler av tiden et annet sted enn den registrerte bopelen. Dette fanges ikke opp i registeret, som på sin side bestemmer bosted ut fra hva DSF sier. Dermed kan flere personer regnes som samboere eller ektefeller

selv om de mer enn 50 prosent av tiden bor hver for seg i forbindelse med jobb eller av andre årsaker. Nå er det likevel mye trolig at mange av disse pendlerne faktisk betegner seg selv som samboere med personen de er registrert i samme bolig som, men en mulig feilkilde vil det være.

En annen utfordring for kvaliteten på registeret gjelder studenter. Mange studenter velger ikke å endre folkeregistrert adresse til studiestedet sitt grunnet økonomiske, sikkerhetsmessige eller familiære årsaker. Dette kan føre til at studenter som er samboere ved studiestedet ikke regnes med i statistikken som følge av manglende registrert endret bosted. På den andre siden kan og tilfelle være at studenter registrerer seg bosatt ved studiestedet i et kollektiv. Hvis kollektivet har studenter av motsatt kjønn som ikke er i familie, vil disse i statistikken regnes som samboere selv om de i virkeligheten ikke skulle vise seg å være det. Et slikt kollektiv kan kun inneholde ett samboerpar gitt definisjonen av en familie. Dermed kan faktiske samboerpar i kollektivet feilberegnes både oppover og nedover, avhengig av hvor mange av hvert kjønn og reelle samboerpar det bor i kollektivet.

Det er vanskelig å vite hvilke av disse to mulige feilkildene blant studenter ovenfor som er størst, men nettoverdien av de to vil sannsynligvis ikke være betydelig. Likekjønnede samboerpar er en annen mulig feilkilde da disse samboerparene ikke er mulig å fange opp i registeret, fordi parene ikke tilfredsstiller operasjonaliseringen som SSB benytter. På samme linje vil mulige samboerpar av søskenbarn heller ikke tilfredsstille operasjonaliseringen. Det antas likevel at disse mulige feilkildene aggregert sett ikke vil gi store utslag på resultatene.

En styrke ved dataene er at man ved å ha en egen variabel for parnummer vil kunne fange opp mulige endrede samboerpar i løpet av et år. Altså skulle et samboerpar bryte i løpet av året og en eller begge gå inn i et nytt samboerforhold, vil dette fanges opp ved at parnummeret er forskjellig ved neste årgang. Slik vil hvert enkelt samboerpar ha sitt unike parnummer og eventuelle brudd og nye par vil merkes som en endring og registreres i statistikken. På denne måten vil flukturasjoner blant samboerparene kunne kontrolleres i prinsippet for hvert enkelt år med utgangspunkt i populasjonen fra 2005.

I dataene brukes det på linje med de andre nordiske landene en operasjonalisering på samboere uten barn for å kunne koble disse sammen. Dette er operasjonaliseringen det er referert til ovenfor (kap. 2.1.3), den er som følger: Hvis det på samme adresse bor to voksne

mennesker av motsatt kjønn, som ikke er i slekt og hvor aldersforskjellen er mindre enn 16 år, vil disse to bli registrert som samboere uten barn ([SSB 2009](#)).

To mulige problemstillinger møter man ved å gjøre denne operasjonaliseringen. Problemene fordeler seg ved i) par som ikke tilfredsstiller operasjonaliseringen som samboere, men som i virkeligheten er det overses, og ii) at algoritmen slår sammen personer i samboerpar grunnet tilfredsstillelse av spesifikasjonen, selv om de ikke er et par. Problemstillingen med studenter i kollektiv går innunder den siste av disse to mulige feilkildene. Par som ikke dekkes ved operasjonaliseringen av samboere er et økende problem i moderne tid hvor stor aldersforskjell mellom partnere blir stadig mer normalt. Det antas pr nå likevel at dette problemet aggregert sett ikke er altfor alvorlig.

3.3 Metode

Det brukes kryssløpstabeller i analysen basert på registerfilene om familie- og husholdningsmønsteret. Her et eksempel på hvordan en slik tabell kan se ut.

Tabell: Familieendringer blant samboere med og uten felles barn (0-17 år), pr 1. januar 2005-2006.

		Familietype 2006			
		Enpersonfamilie	Samboere u/barn	Samboere m/felles barn	Ektepar (gifte)
Familietype 2005	Samboere u/barn				
	Samboere m/felles barn				
	Samboere m/ett felles barn				
	Samboere m/to felles				

	barn				
	Samboere m/tre felles barn				
	Samboere m/fire eller flere felles barn				

Tilsvarende tabeller gjelder for periodene 2005-2007, 2005-2008, ..., 2005-2013.

Her legges det til grunn selektering på familietype (samboere med og uten barn), ikke særkullsbarn, antall felles barn, parnummer mellom de aktuelle årgangene og at kun voksne/foreldre telles med. Datakjøringer er gjort i sin helhet ved hjelp av statistikkprogrammet SAS 9.3.

Familietyperne i dataene følger standarden til familie- og husholdningsstatistikken til Statistisk sentralbyrå som er nevnt tidligere. Det skilles i tillegg mellom samboerpar med små, store og voksne barn, hvor par med voksne barn regnes for å være i gruppen med samboere uten barn. Dette gjøres fordi voksne barn pr definisjon er 18 år eller eldre, og regnes for å ha flyttet hjemmefra. Små barn regnes her fra 0 til 5 år, mens store barn regnes fra 6 til 17 år. Blant samboere uten barn kan det skilles ved alder på eldste personen i paret.

Det er tatt utgangspunkt i populasjonen av samboere uten barn og samboere med minst ett felles barn fra registerfilen fra 2005. Utgangspunktet settes til 2005, da dette var første året hvor operasjonaliseringen som fanger opp samboere uten barn ble tatt i bruk. Deretter følger man denne populasjonen gjennom årgangene frem til den siste pr 1. januar 2013. Grunnlaget for å følge en gitt populasjon over lengre tid istedenfor to og to etterfølgende årganger er ønsket om å sammenligne en lengre utvikling. Vil de ulike samboergruppene følge samme trend i bruddhyppighet eller divergere fra hverandre over tid? Blant samboere med felles barn regnes det kun med samboere hvor alle barna er felles. Par med særkullsbarn regnes dermed ikke med. Dette gjøres for at sammenlignbarheten mellom samboere med og uten barn skal være høyest mulig. Samboere med særkullsbarn er en mer selektert gruppe hvor det tidligere antas å ha vært samlivsbrudd hos en eller begge av partnerne. Det antas at samboerpar med

kun felles barn vil være mer lik samboere uten barn som gruppe, og dermed gi det beste utgangspunktet for sammenligning.

Det rangeres deretter for ett eller flere felles barn for å se om paritet har noe å si for resultatet. Det gjøres egne kjøringer for ett, to, tre og fire eller flere barn blant samboere med felles barn. Selekttering på parnummer påser at mulige brudd med påfølgende nye samboerpar i løpet av et år fanges opp i filene slik at disse da vil regnes for brudd. På denne måten fanger vi opp en eventuell feilkilde, da bytte av samboer mellom to årganger ellers ikke ville blitt oppdaget. Det kjøres i tillegg en egen tabell for statuskoder hvor man fanger opp observasjoner som eventuelt forsvinner ut av filene mellom årgangene. Dette kan skje ved dødsfall, om en eller begge samboerne har utvandret fra Norge eller om observasjonene forsvinner. En slik statuskode fanger dermed opp om det faktisk har vært et samlivsbrudd mellom to samboere, eller om det ligger andre grunner bak den endrede familietyper og det bortfallende parnummeret.

Statusstabellene er de første som produseres; se avsnitt 4.1. Her selekteres det ikke på særkullsbarn, slik at disse tabellene er totaltelling av de ulike samlivsgruppene. Først vises aldersfordelt samlivsstatus for hvert av årene man har registerfiler fra (figur 1.a-c). Det skilles her mellom samboere, gifte og personer som ikke er i samliv. Den siste figuren, figur 1.d, viser prosentandel samboere av alle i samliv. Aldersfordelingen går i 5-års intervaller opp til alder 59 år, mens de to siste aldersgruppene har 10-års intervaller opp til alder 79 år. I tillegg vises en totaltellingstabell over alle samboere (tabell 1) for hver årgang hvor det skilles på samboere med og uten barn i alderen 20-79 år. Her regnes det som før med at samboere med yngste barn 18 år eller eldre regnes for å være samboere uten barn. Denne tabellen gir dermed et overblikk på utvikling i antall samboere over perioden det sees på. Siste statustabell viser utviklingen i gjennomsnittsalder blant samboere totalt over analyseperioden (figur 2), hvor det kun skilles på kjønn.

Videre kommer i avsnitt 4.2 hoved-tabellene i oppgaven, hvor seleksjonene fra kapittel 3.3 brukes. Først vises det oppløsningsfrekvenser pr 1000 bestående samboere i 2005 (tabell 2) gjennom hele analyseperioden. Her selekteres det mellom samboere uten barn og med felles barn av flere forskjellige pariteter. Frekvenser er brukt gjennomgående i oppgaven istedenfor rater, da dette lettet på dataarbeidet som måtte gjøres. I tabell 3 kommer årsaks-tabellen som viser om samboerparet faktisk flyttet fra hverandre eller om det var andre grunner til at paret ikke holdt sammen gjennom analyseperioden. Figur 3 viser hvordan bruddfrekvensene er

fordelt i forhold til alder, hvor det selekteres ved kjønn og om barn er inne i bildet. For å se etter regionale forskjeller er bruddfrekvensene fra tabell 3 fordelt pr fylke (tabell 4), hvor hele analyseperioden tas med for å se om noen av fylkene skiller seg ut når det gjelder samlivsbrudd blant samboere.

Alder på barna kan ha en medvirkende årsak til samlivsbrudd, dette undersøkes i tabell 5 hvor det selekteres på alder til yngste barn. Til slutt, for å se om samlivsbrudd faktisk er mer utpreget blant samboere, er det i tabell 6 vist relative bruddfrekvenser ved forskjellige samlivstyper. Det måles ved tre punkter i analyseperioden mellom samlivstypene gifte med og uten barn, samboere med og uten barn, samt samboere og gifte totalt. Gruppen gifte totalt er satt som standardmålestokk.

4 Resultater

4.1 Bestandstall

Tabell 1 viser en oversikt over utviklingen i antall samboere med og uten barn i perioden analysen dekker, årene 2005-2013. Samboere hvor barna er eldre enn 17 år regnes for å være samboere uten barn.

Vi ser at både samboere med barn og samboere uten barn har økt i antall hvert enkelt år analysen dekker. Samtidig ser vi at økningen har vært relativt jevn for begge gruppene, med unntak av en litt lavere vekst mellom 2008 og 2009. Totalt sett har antall samboere ifølge registerstatistikken økt med 33,6 prosent fra 2005 til 2013. Av denne økningen har majoriteten kommet fra samboere uten barn. Disse står for 57,9 prosent av økningen, mens de resterende 42,1 prosentene gjelder samboere med barn.

Ser man kun på gruppen samboere uten barn har denne steget med 47,9 prosent mellom 2005 og 2013. Den prosentvise økningen var dermed over det dobbelte av hva den var for samboerne med barn, som økte med 23,8 prosent i løpet av samme periode. Samboere uten barn er derfor en større andel av samboere totalt i 2013 enn de var i 2005. Fra å være 40,5 prosent av alle samboere i 2005, til å bli 44,9 prosent av alle samboere i 2013. Den relativt sterke økningen av samboere uten barn har nesten utelukkende skjedd i etterkant av den litt lavere totale veksten i 2009.

Tabell 1, Samboere med og uten barn (hjemmeboende 0-17 år), pr 1. januar 2005-2013, absolutte tall, alder 20-79 år

År	Samboere u/barn	Samboere m/barn	Samboere totalt
2005	173859	255121	428980
2006	180063	262035	442098
2007	187160	271705	458865
2008	197380	279562	476942
2009	203194	283364	486558
2010	213705	291094	504799

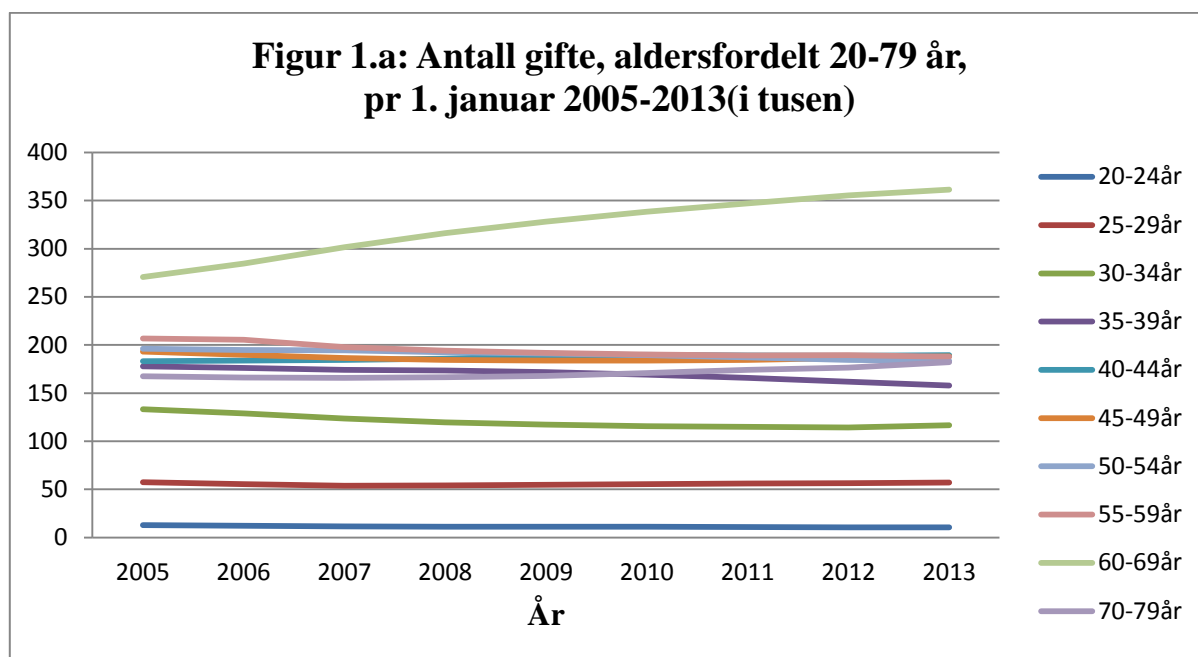
2011	226304	299591	525895
2012	245312	309454	554766
2013	257212	315832	573044

I Figur 1.a ser vi utviklingen i antall gifte fordelt på aldersgrupper i alderen 20-79 år. Gifte omfatter i familie- og husholdningsstatistikken alle personer som har inngått ekteskap. I tillegg regnes de separerte med da dette ennå ikke er en fullbyrdet skilsmisse. Her regnes antall gifte basert på familietype, noe som betyr at enkelte gifte ikke telles med. Dette omfatter både separerte og gifte personer som ikke er registrert bosatt på samme sted som partneren de er gift med eller separert fra. I tillegg omfatter det enker og enkemenn, da disse ikke lenger lever med partneren sin. Disse vil få familietype 'enpersonfamilie'.

Totalt antall gifte i alderen 20-79 år har i analyseperioden steget med litt over 35 000 mennesker, tilsvarende en økning på cirka 2,2 prosent. Det har ikke vært noen unison vekst med nedgang mellom 2005 og 2007, for deretter en økning igjen til 2013. Blant de enkelte aldersgruppene er det gruppen mellom 60-69 år som har hatt størst økning både absolutt og i prosent. Denne gruppen steg med over 90 000 mennesker i løpet av perioden, noe som tilsvarte en økning på nærmere 34 prosent. Økningen i denne gruppen dekket dermed over det faktum at flere grupper hadde nedgang i antall gifte i løpet av perioden. Størst var nedgangen i gruppene 30-34 og 35-39 år, med til sammen en nedgang på i overkant av 35 000 personer. Prosentvis var det i gruppen 20-24 år at nedgangen var kraftigst med en negativ vekst på nesten 18 prosent.

Når man betrakter disse tallene kan man spekulere i om det nå er mer normalt å utsette giftermål lengre enn tidligere, og om skilsmisse i 30-årene er mer normalt enn det har vært. Økningen i aldersgruppen 60-69 år kan forklares med at denne gruppen inneholder den såkalte 'baby boom'-generasjonen. De relativt større kohortene i denne generasjonen vil dermed naturlig påvirke antallet i denne aldersgruppen. Samtidig forklarer økningen i gruppen 60-69 år nedgangen i gruppene 50-54 og 55-59 år, da store deler av denne spesielle generasjonen har forflyttet seg fra de to sistnevnte til den første.

Tallene som ligger bak figurene 1.a-d nedenfor medfølger som vedlegg 2 bak i oppgaven.

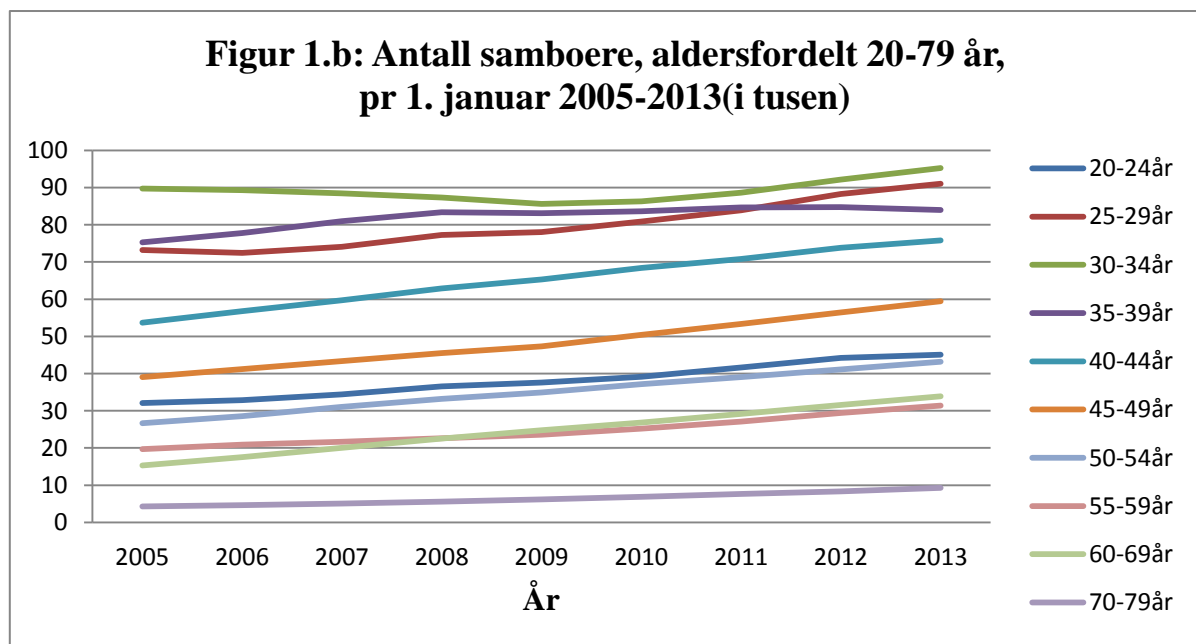

Antall samboere har i løpet av analyseperioden økt kraftig og i mye større grad sammenlignet med antall gifte. Figur 1.b viser den aldersfordelte utviklingen i antall samboere mellom 20-79 år med ulike aldersgrupper.

I motsetning til hva tilfelle var for gifte har antall samboere i aldersgruppen 20-79 år steget hvert enkelt år mellom 2005 og 2013. Det samme gjelder for antall samboere i hver enkelt aldersgruppe sett hele perioden under ett. Størst absolutt økning har gruppen 40-44 år hatt med i overkant av 22 000 flere samboere, tilsvarende en økning på 41,2 prosent. Høyest prosentvis økning er det de eldste aldersgruppene som står for: 122 prosent blant de mellom 60-69 år og 118,5 prosent i gruppen 70-79 år. Totalt endte veksten blant samboere mellom 20-79 år på nesten 140 000 flere samboere, noe som ga en økning på 32,5 prosent mot hva nivået var i 2005. Dermed var økningen blant samboere relativt til gifte på mer enn 100 000 personer, altså en klar forskyvning mot flere samboere. Samtidig er mye av økningen blant samboere i de mer voksne aldersgruppene. Dette indikerer at Norge ifølge Prinz (kap. 2.1.5) har en stor utbredelse av samboere i befolkningen. Den økende mengden samboere i høy alder kan også indikere at eventuelle nye par i etterkant av skilsmisse velger samboerskap fremfor nytt ekteskap.

Sammenlignet med utvalgsbaserte undersøkelser er det normalt lavere antall samboere i den registerbaserte statistikken. Den viktigste grunnen til dette er at den registerbaserte statistikken krever lik registrert adresse på samboerne, noe som ikke trenger å være tilfelle i en utvalgsbasert undersøkelse. Dette er og tilfellet her. En sammenligning kan gjøres mot

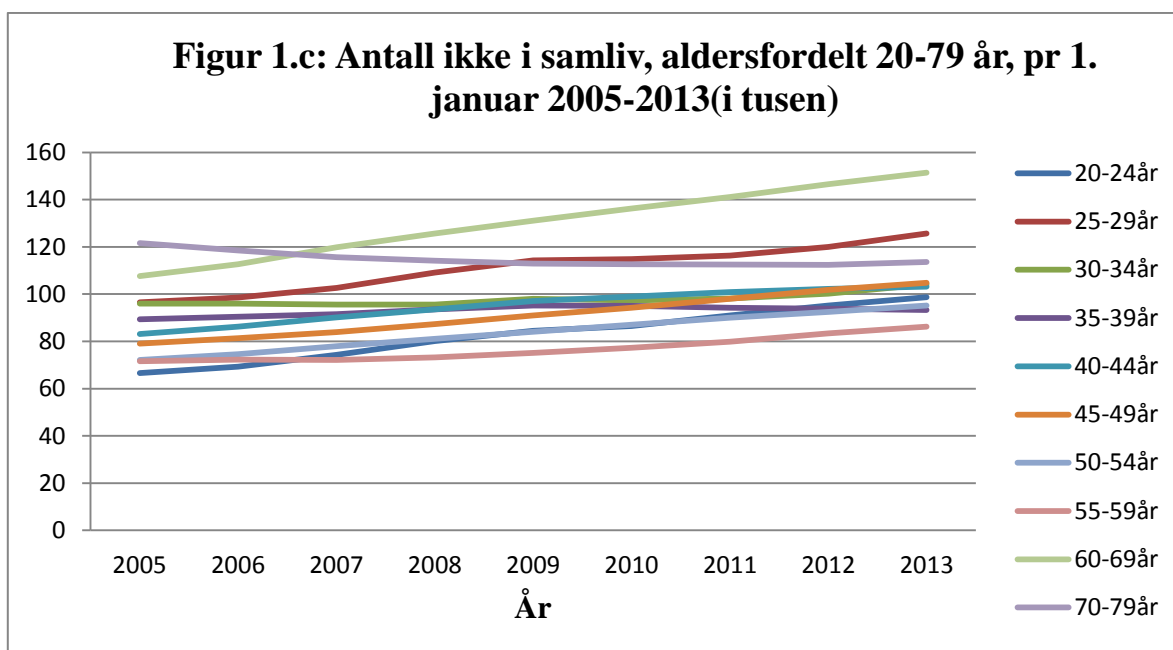
(Noack 2010, Figur 7.1), da for året 2006. Fra denne figuren ser man at den utvalgsbaserte statistikken har en større andel samboere ved yngre aldre enn hva registerstatistikken viser. Videre ser man at denne utvalgs/registerbaserte forskjellen avtar med alderen, bortsett ifra en liten økning igjen i slutten av 40-årene. Den lavere forskjellen ved høyere alder kan muligens ha sammenheng med et mer rigid samlivsmønster med mindre endringer enn ved yngre alder. Med dette menes at de eldre samboerne i mindre grad enn yngre oppgir å være samboere når de faktisk ikke er registrert bosatt sammen.

Videre viser Figur 1.c den aldersfordelte utviklingen blant personer som ikke lever i samliv mellom 2005 og 2013.

Totalt har det for perioden kommet i overkant av 190 000 flere personer som ikke lever i samliv. Dette tilsvarer en økning på 21,8 prosent fra 2005. Økningen har vært unison for hvert enkelt år i perioden, men ikke for alle aldersgrupper. Aldersgruppen for de mellom 70-79 år har nemlig hatt nedgang i perioden. Her er det i 2013 litt over 8 000 færre personer som lever utenfor samliv enn det var i 2005. Dette er en nedgang på 6,6 prosent. Alle de andre aldersgruppene har hatt en økning i antall personer utenfor samliv. Også her er det 'baby boom'-generasjonen, de mellom 60-69 år, som har størst økning på nesten 44 000 flere personer, tilsvarende 40,7 prosent. Høyest prosentvis økning finner vi blant de mellom 20-24 år, hvor det er 48,3 prosent flere personer utenfor samliv i 2013 enn det var i 2005. Denne økningen sammen med en økning på 30,1 prosent blant de mellom 25-29 år kan indikere at flere yngre i dag enn tidligere velger å utsette sitt første samliv noen år. Økningen i 30-årene

er mer moderat, mens den i alderen 40-55 år virker å være mer markant. Totalt er det i 2013 nærmere 70 000 flere som lever utenfor samliv i alderen 40-55 år enn det var i 2005.

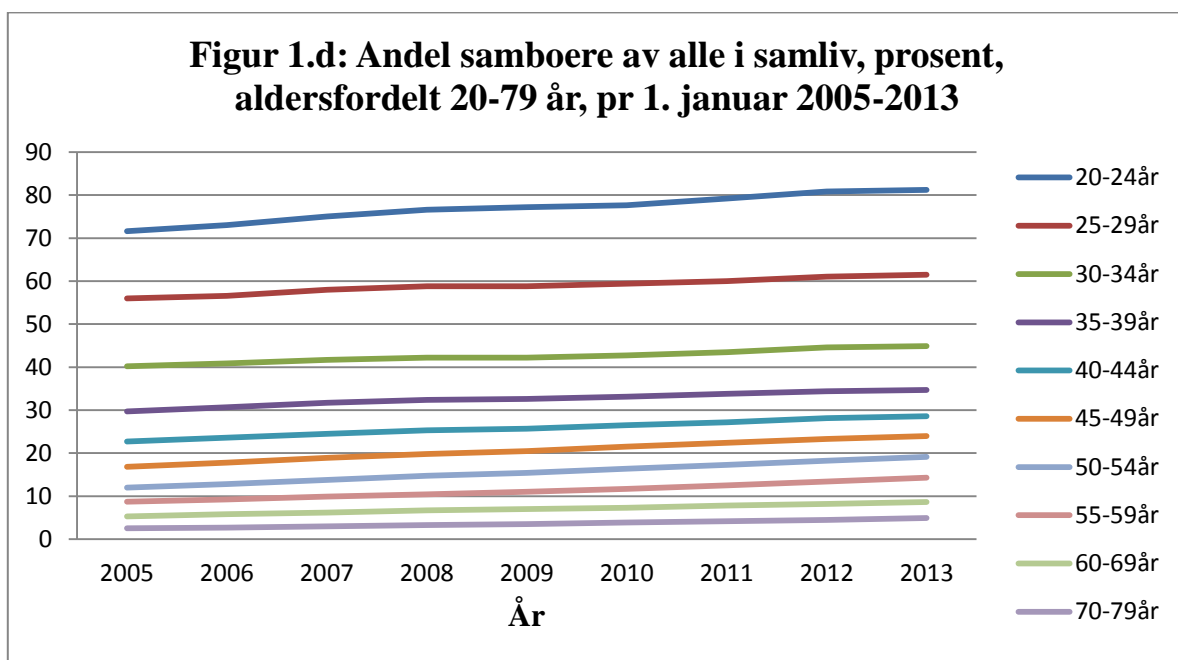
Figur 1.d gir oversikt over utviklingen i andel samboere av alle i samliv fra 2005 til 2013, fordelt på ulike aldersgrupper mellom 20-79 år.

Her ser man at andelen i hver enkelt aldersgruppe har økt i perioden, noen mer enn andre. Klart høyest økning i andel samboere finner man i den yngste gruppen, 20-24 år. Blant disse unge menneskene er andelen samboere av alle i samliv økt med 9,6 prosentpoeng mellom 2005 og 2013. Dette betyr at mer enn 4 av 5 personer i denne aldersgruppen velger å være samboere fremfor gifte i 2013. Også de litt eldre, gruppen mellom 25-29 år har hatt en tydelig økning på 5,5 prosentpoeng fra 56 prosent i 2005 til 61,5 prosent i 2013. Det er i disse to aldersgruppene hvor samborskap som samlivsform utkonkurrerer giftermål. I alle andre aldersgrupper er gifte i flertall. Likevel ser man at i hver enkelt aldersgruppe er det i økende grad flere som velger å være samboere fremfor gifte.

Jo eldre aldersgruppe man ser på, jo høyere har den relative økningen i andel samboere av alle i samliv vært. Sett på den eldste gruppen, de mellom 70-79 år, så har andelen samboere av alle i samliv nesten doblet seg fra en andel på 2,5 prosent i 2005 til en andel på 4,9 prosent i 2013. Naturlig er derfor og den totale andelen av samboere av alle i samliv større i 2013 enn den var i 2005. 21,2 prosent av alle i samliv var i 2005 samboere, for 2013 var denne andelen steget til 25,8 prosent. Dette tilsvarte en relativ økning i andelen samboere av alle i samliv på

22 prosent mellom 2005 og 2013. Når man i tillegg tar med at alle aldersgruppene har hatt økende andel samboere av alle i samliv kan man slå fast at samboerne sin utbredelse stadig øker, uansett alder.

Resultatene tilsier at større ressurser burde brukes til forskning på samboere. Uten mer forskning på samboere vil det i økende grad bli mangelfull informasjon på en stadig større andel av befolkningen. Som diskutert ved figur 1.b kan man her og sammenligne de registerbaserte resultatene med hva en utvalgsundersøkelse viser for andel samboere av alle i samliv. Her kan sammenligningen gjøres mot (Noack, 2010, Tabell 7.1). Denne tabellen baserer seg på Reise- og ferieundersøkelsene mellom 2005 og 2007, og viser som nevnt at utvalgsundersøkelser gir et høyere antall samboere enn registerbaserte undersøkelser gjør. En sammenligning av andeler viser at forskjellen mellom andel samboere i utvalgsundersøkelser og registerbasert statistikk er størst for aldersgruppene 20-24 år og 25-29 år. Deretter avtar avstanden med alderen, med unntak av aldersgruppene 40-44 år og 45-49 år hvor utvalgsundersøkelsen igjen øker avstanden til den registerbaserte andelen samboere av alle i samliv.

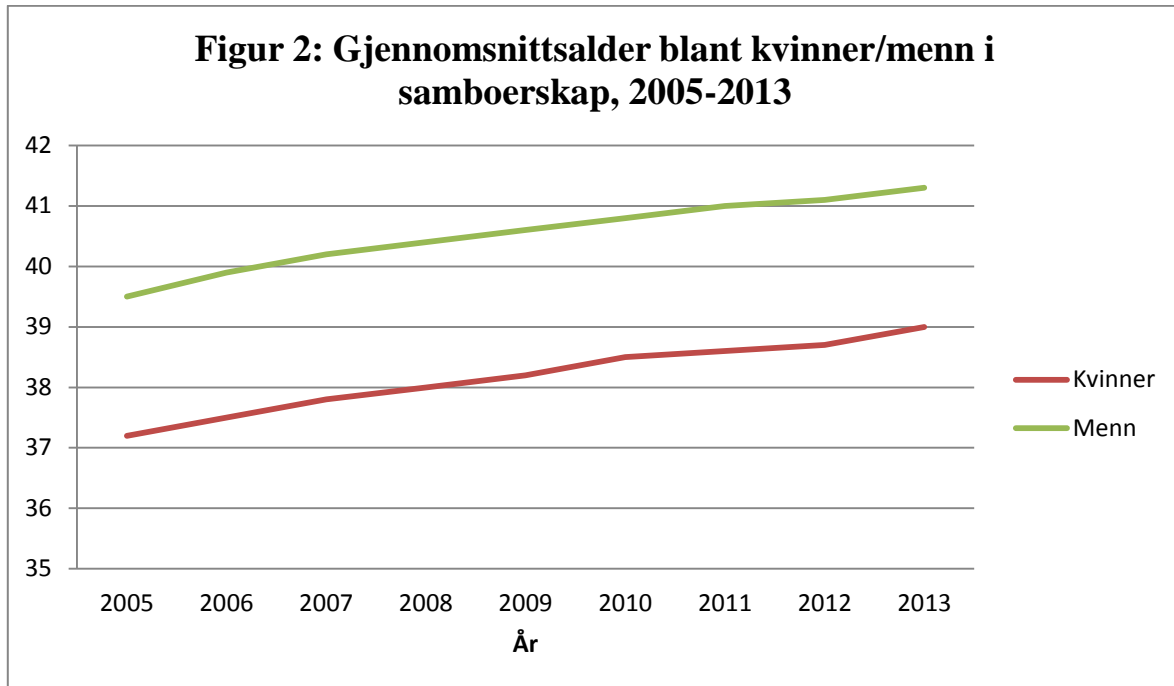

Som nevnt ovenfor og i kapittel 2.1.5 viser en økende andel samboere i høyere alder at utbredelsen av samboerskap som samlivsform er stor i følge teorien til Prinz. Figur 2 kan i så måte være med å bygge innunder denne påstanden. Gitt at antall samboere øker, noe man ser i figur 1.b, viser stigende gjennomsnittsalder at utbredelsen av samboerskap er økende.

Denne figuren viser utviklingen i gjennomsnittsalder blant samboende kvinner og menn i perioden 2005 til 2013. Vi ser at gjennomsnittsalderen blant både kvinner og menn har økt i perioden. For kvinner steg gjennomsnittsalderen fra 37,2 år i 2005 til 39 år i 2013. Tallene for menn var 39,5 år i 2005 og 41,3 år i 2013. Dette gir en økning på 1,8 år for begge kjønn. Stigningen i gjennomsnittsalder har vært gjennomgående for hvert enkelt år i perioden både for kvinner og menn. Medianalderen til kvinner og menn har i den samme perioden hatt cirka lik utvikling, men ligger nærmere 3 år lavere enn gjennomsnittsalderen (ikke vist). Medianalderen til kvinner steg fra 34 år i 2005 til 36 år i 2013, mens medianalderen for menn var 37 år og 39 år ved de samme årgangene (ikke vist).

Det faktum at medianalderen for både kvinner og menn ligger noen år under gjennomsnittsalderen forteller oss at det er flere yngre enn eldre samboere. Skillet mellom ung og gammel går her ved gjennomsnittsalderen. Avstanden mellom de to aldersmålene er likevel gått ned i perioden med 0,2 år for begge kjønn, noe som igjen er med å styrke påstanden om sterk utbredelse av samboerskap i Norge. Dette fordi jo nærmere medianalderen kommer gjennomsnittsalderen, desto relativt flere eldre samboere er det. Samtidig observerer vi at samboende menn i gjennomsnitt er 2,4 år eldre enn samboende kvinner. Dette vil da også være den gjennomsnittlige aldersforskjellen mellom mannen og kvinnen i et tilfeldig samboerpar da man går ut fra en gitt populasjon i 2005.

Hvis mønsteret som vises i figur 1.d fortsetter i samme trend slik at relativt flere i høyere aldersgrupper blir samboere, vil vi se en ytterligere reduksjon i avstanden mellom gjennomsnitts- og medianalderen. En sammenfallende kurve hvor de to aldersmålene blir identiske er lite trolig, da trenden med giftermål etter en periode med samboerskap neppe vil forsvinne med det første.

4.2 Endringer i samboerforhold

Videre skal det fokuseres på hovedresultatene i oppgaven som omhandler oppløsning og brudd blant samboere med og uten barn. Før disse resultatene etableres må det belyses at siden seleksjonene brukt i oppgaven er generelt restriktive, forsvinner en del brudd blant samboere i tellingen mellom de to ytterpunktene i analyseperioden 2005-2013. Dette avviket kommer av seleksjonen som gjøres på særkullsbarn, se kapittel 3.3.

At samboere ikke kan være en del av en familie med særkullsbarn verken i starten eller slutten av analyseperioden betyr at en andel brudd forsvinner i prosessen. Et eksempel vil være en kvinnelig samboer med barn i 2005 som i løpet av perioden bryter med sin opprinnelige samboer, for så å flytte inn med en ny samboer hvor hun tar med sitt/sine barn inn i dette samboerskapet. Hun har dermed brutt med den opprinnelige samboeren og skal derfor telles inn i registerstatistikken blant bruddene, men siden hun nå bor med en ny samboer sammen med sitt/sine barn fra det opprinnelige samboerforholdet vil hun likevel ikke telles inn. Barnet/barna hun hadde felles med den opprinnelige samboeren er nå blitt hennes særkullsbarn og ekskluderer henne fra og telles med blant samboere som har brutt samlivet. Samme eksempel vil gjelde for en opprinnelig samboende mann med felles barn som bryter og tar med sitt/sine barn inn i et nytt samboerskap. Det er betinget ved begge ovenforstående tilfeller at barna er registrert bosatt med den nevnte forelderen ved nytt samboerskap.

Samme prinsippet gjelder for samboere uten barn, men disse personene vil forsvinne fra tellingen hvis de bryter med opprinnelig partner for deretter å flytte inn til ny partner med registrerte bosatte egne barn. Samboere uten barn som i løpet av analyseperioden bryter med opprinnelig partner for deretter å flytte inn til ny partner uten barn, som man igjen får felles barn med, vil telles med i resultatene. Dette skjer siden de aktuelle barna ikke er særkullsbarn, som derfor tilfredstiller seleksjonskravene gitt i metoden. Ved å ta vekk den aktuelle særkullsseleksjonen i den avsluttende årgangen kan man kvantifisere hvor stor forskjell man har å gjøre med.

Blant samboere med barn gir denne kontrollen et avvik på 24,6 prosent, mens det blant samboere uten barn er på 21,4 prosent. Altså mister man nesten hvert fjerde brudd blant samboere med barn og litt over hvert femte blant samboere uten barn når seleksjonen tas med. Sett kun på samboere med barn er avviket størst blant kvinner med 26,1 prosent færre telte brudd. Tilsvarende tall for menn er 23,1 prosent. Dette kan virke intuitivt da kvinnene normalt sett har omsorg for felles barn etter samlivsbrudd. Det motsatte er tilfellet blant samboere uten barn. Her er avviket større for menn med 25,8 prosent færre telte brudd, mens telte brudd avviker med 17 prosent blant kvinnene. Altså innleder opprinnelige mannlige samboere uten barn nye forhold som inneholder særkullsbarn i større grad enn kvinner. Intuitivt kan dette forsvares, da opprinnelige kvinnelige samboere uten barn i mindre grad virker å inngå nytt samboerforhold med særkullsbarn involvert, gitt bruddavviket ovenfor blant samboere med barn.

Det finnes og andre mulige familieendringer som involverer særkullsbarn, men eksemplene ovenfor er de som styrer avviket beskrevet. Grunnlaget for å opprettholde seleksjonen gitt disse avvikene er ønsket om best mulig sammenlignbarhet mellom samboere med og uten barn når det gjelder bruddfrekvenser. Uten seleksjonen på særkullsbarn vil samboere med barn kunne være fra tidligere samliv. Dette skiller dem i større grad fra samboere uten barn som oftere antas å være i første samliv. På bakgrunn av dette beholdes seleksjonen på særkullsbarn med viten om manglene dette medfører for resultatene i oppgaven.

De første resultatene omhandler oppløsningsfrekvenser pr 1000 samboere og vises ved tabell 2. Her vises årlige kumulative oppløsningsfrekvenser mellom 2005 og 2013 basert på utvalget som er samboere i 2005. Oppløsningsfrekvensen er antall tilfeller av hendelsen oppløsning mellom to samboere i løpet av perioden gitt i de ulike tabellene. Frekvensen måles pr 1000 eksisterende samboere fra utgangspopulasjonen i 2005. Det skilles mellom samboere uten

barn, de med barn, samt på paritet av barn. På denne måten kan vi se om paritet av barn har noen innvirkning på oppløsningsfrekvensen blant samboerforeldrene.

Det første man kan legge merke til er ikke overraskende at samboere uten barn har en høyere oppløsningsfrekvens enn samboergruppene med barn har. Blant samboere uten barn har over hver tredje samboer vært en del av en oppløsning grunnet ulike årsaker i løpet av analyseperioden. Samtidig ser man at halvparten av disse oppløsningene har skjedd i løpet av periodens første to år. Dermed har naturlig nok den årlige frekvensen av oppløsninger avtatt jo lenger ut i perioden man ser. Forklaringen til dette har trolig med seleksjon å gjøre. De ustabile parene går fra hverandre etter kort tid, her mellom ett til to år, mens parene som holder sammen lengre enn dette er mer stabile og varige samboerskap. Utgangspopulasjonen inneholder alle eksisterende samboerpar pr 1. januar 2005, så hvor lenge parene faktisk har eksistert vites ikke. Det antas likevel at blant parene som oppløses raskt har mange hatt et kort samliv. Det skal senere bli sett på aldersfordelte bruddfrekvenser som kan være med å forklare noe av denne fallende bruddhyppigheten når varigheten øker. Slike avtakende oppløsningsfrekvenser er til dels synlige blant de ulike gruppene av samboere med barn også, men langt ifra på samme vis som hos samboere uten barn.

Sammenligner man samboere uten barn med alle samboere med barn er derfor oppløsningsfrekvensen til førstnevnte mye høyere etter to år av analyseperioden enn om man ser på perioden som helhet. Etter to år har samboere uten barn en oppløsningsfrekvens som er 2,5 ganger så høy som frekvensen for samboere med barn. Ser man på hele perioden mellom 2005 og 2013 derimot er denne forskjellen sunket til rett i overkant av 1,75. Altså er oppløsningsrisikoen blant samboere uten barn 2,5 ganger så høy etter to år av perioden som hos samboerne med barn, mens forholdstallet synker deretter til godt under 2 i løpet av de neste seks årene. Det er derfor grunnlag for å si at samboere uten barn for hvert år konvergerer mot oppløsningsfrekvensen som samboere med barn har. Tar man for seg de ulike gruppene av samboere med barn finner man klare ulikheter i oppløsningsfrekvenser blant disse også.

Et første trekk er at samboere som kun har ett barn sammen i snitt har høyere oppløsningsfrekvens enn gjennomsnittet blant alle samboere med barn. Den relative forskjellen virker å være ganske jevn i løpet av perioden og ender på rett i underkant av 1,1 for hele analyseperioden. Videre virker høyere paritet av barn å gi konsistent lavere oppløsningsfrekvens blant samboere med barn, vist ved synkende tall relativt mot samboere

med ett barn for samboere med to eller tre barn. Relativt mot samboere med ett barn, har de med to eller tre barn henholdsvis 16,4 og 19,7 prosent lavere oppløsningsfrekvens sett over hele perioden. Som med forskjellen mellom samboere med og uten barn er det og her de første årene av perioden hvor utviklingen i oppløsningsfrekvenser er mest ulik.

Den siste gruppen, samboere med fire eller flere barn skiller seg ut fra mønsteret med synkende oppløsningsfrekvenser på paritet. Denne gruppen har en høyere total oppløsningsfrekvens i løpet av perioden enn noen av de andre gruppene med barn, samtidig som den ikke følger det samme konvergeringsmønsteret. Sett i forhold til gruppen som ligner mest, samboere med ett barn, så øker oppløsningsfrekvensen jevnere i gruppen med fire eller flere barn. Etter to år har nemlig den sistnevnte gruppen en oppløsningfrekvens som er over 10 prosent lavere enn hva den er blant samboere med ett barn. Ser man så på hele perioden er dette resultatet snudd på hodet. Nå er det samboere med fire eller flere barn som har nesten 7 prosent høyere oppløsningsfrekvens enn de med ett barn. Forklaring til den jevne utviklingen for samboere med fire eller flere barn er vanskelig å gi, men et krevende familieliv med så mange barn kan i hvert fall være en av årsakene til den høyere totale oppløsningsfrekvensen.

At skillet til høyere oppløsningsfrekvens på paritet av barn går mellom tre og fire eller flere barn trenger ikke å bety at får man fire barn er faren for oppløsning drastisk høyere, da sistnevnte gruppe også inneholder familier med mer enn fire barn. Hvor det nøyaktige skillet til høyere oppløsningsfrekvens på paritet går er ikke undersøkt her.

Tabell 2, Oppløsningsfrekvenser pr 1000 samboere med og uten barn (0-17 år), samboere fordelt på paritet, pr 1. Januar årlig 2005-2013

Periode (år pr 1.1)	05-06	05-07	05-08	05-09	05-10	05-11	05-12	05-13
Uten barn	115,4	179,5	224,0	256,6	284,1	309,1	334,7	357,5
Med barn	41,8	70,8	95,1	118,4	140,6	161,6	181,9	202,4
Ett barn	50,9	84,0	110,8	135,0	158,0	179,5	200,6	221,3
To barn	33,7	59,6	81,5	103,9	125,1	145,3	164,5	185,1
Tre barn	29,9	51,6	71,5	93,5	116,3	138,0	157,9	177,7

Fire eller flere barn	45,3	75,0	113,2	141,8	169,1	195,9	222,8	236,5
------------------------------	------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Tabell 3 er en videreføring av tabell 2 hvor det skilles på hvilken årsak som ligger til grunn for oppløsningen av samboerskapet. Det skilles her på tre ulike årsaker, nemlig brudd, dødsfall eller om samboer(ne) er utvandret fra Norge. Tabellen skiller mellom samboere med og uten barn, og det sees som i tabell 2 på frekvenser pr 1000 samboere med utgangspunkt i situasjonen pr. 1. januar 2005.

Ikke overraskende er det brudd som er den viktigste forklaringen for oppløsning blant samboere, både blant de med og de uten barn. Denne årsaken dekker henholdsvis 93,4 og 84,2 prosent av oppløsningene for de to gruppene i perioden 2005-2013. Som ved oppløsningsfrekvensene i tabell 2 er det her og en konvergering til lavere bruddhyppighet jo lenger ut i perioden man kommer. Denne er og mer markant for samboere uten barn enn for samboere med barn.

For hele perioden ender man opp med en relativ bruddhyppighet blant samboerne uten barn som er nesten 60 prosent høyere enn hos samboere med barn. Til sammenligning var oppløsningsforskjellen 75 prosent høyere for samboere uten barn. Dette forteller at andre faktorer enn brudd drar opp den relative forskjellen mellom de to gruppene. Det er likevel sterk forhøyet bruddrisiko blant samboere uten barn sammenlignet med samboere med barn hvis man kun ser på periodens første to år. Denne perioden gir en relativ bruddrisiko som er nærmere 150 prosent høyere blant samboere uten barn enn blant samboere med barn. Her vil seleksjon kunne være en plausibel forklaring på den store relative forskjellen. Blant samboere uten barn vil det trolig være flere samboere i første samliv med mer uklare fremtidsplaner enn det er blant samboere med barn.

Likevel er det ved andre årsaker enn brudd hvor den relative forskjellen mellom samboere med og uten barn er størst. Dette gjelder i første grad oppløsning som følge av dødsfall, men også blant samboere som har utvandret er den relative forskjellen større enn den var ved brudd. Sett hele perioden under ett døde 1 av 25 samboere uten barn, mens det samme tallet for samboere med barn var mindre enn 1 av 140. Det må da bemerkes at dette sannsynligvis kommer av seleksjonseffekter. 84,4 prosent av de aktuelle dødsfallene blant samboere uten barn har skjedd hos de over 50 år (ikke vist). Den samme andelen blant samboere med barn er

på 23,7 prosent (ikke vist). Uten å vite ved hvilke aldre over 50 år disse dødsfallene forekommer i størst grad, er det mest nærliggende å anta at de har skjedd ved normal gjennomsnittlig levealder. Ved å sammenligne med forventet levealder i 2012 ([SSB 2012](#)) er det naturlig å anta færre samboere med barn i gruppen 50 år og over når barna pr definisjon skal være mellom 0 og 17 år. Derfor kan man påstå at det er naturlig at relativt flere samboere uten barn dør enn hva tilfellet er blant samboere med barn.

Utvandring som årsak for oppløsning viser og en forskjell mellom samboere med og uten barn som er relativt større enn den var ved brudd. Nesten 150 prosent flere samboere uten barn har valgt å utvandre fra Norge i løpet av perioden 2005-2013 enn hva tilfellet er for samboere med barn. At barn er med å knytte bånd i barnehage, skole eller annet kan være naturlige forklaringer til en lavere grad av utvandring blant samboere med barn. I tillegg er Norge kjent for et velfungerende velferdsystem hvor det er fint å la barn vokse opp. Samboende pensjonister som velger å bosette seg i varmere strøk kan også ha en påvirkning til større andel av utvandring blant samboere uten barn.

Tabell 3. Årsaks tabell for oppløsningsfrekvenser pr 1000 samboere med og uten barn (0-17 år), pr 1. Januar årlig 2005-2013

Periode	05-06	05-07	05-08	05-09	05-10	05-11	05-12	05-13	Årsak
Med barn	39,1	66,0	88,6	110,5	131,7	151,2	170,0	189,0	Brudd
Uten barn	106,2	162,4	199,7	225,5	247,1	265,6	284,5	301,0	Brudd
Med barn	0,6	1,4	2,1	3,0	3,8	4,8	5,9	7,0	Død
Uten barn	4,4	8,8	13,7	18,6	23,7	29,3	35,0	40,9	Død
Med barn	2,0	3,4	4,4	4,9	5,1	5,6	6,0	6,3	Utvandret
Uten barn	4,8	8,3	10,5	12,5	13,2	14,2	15,1	15,6	Utvandret

I figur 3 sees det nærmere på hvordan hovedårsaken til oppløsning, brudd, fordeler seg mellom både kjønn og i de forskjellige aldersgruppene. Det skilles også her mellom samboere med barn og samboere uten barn.

At kvinner og menn ikke har lik bruddfrekvens totalt (vist ved alder 16år+) henger sammen med seleksjonsavviket, som er kommentert tidligere. Dermed vil for eksempel en lavere bruddfrekvens blant kvinner enn menn med barn indikere at relativt flere kvinner har flyttet inn sammen med ny samboer hvor hun har tatt med sitt/sine barn inn i dette samboerskapet.

Ser man på figuren som helhet er det klart høyest bruddfrekvens blant de yngste. Dette gjelder både menn og kvinner, uavhengig om det er barn involvert eller ikke. Høyest bruddfrekvens finner man blant samboende menn uten barn i alderen 16-19 år. Her har nesten sju av ti brutt med samboeren i løpet av perioden 2005-2013. Blant samboere med barn er det kvinnene mellom 16-19 år som har den høyeste bruddfrekvensen, hvor i underkant av annenhver har brutt med sin samboer i løpet av den samme perioden. De ulike gruppene vist i figuren har ikke lik utvikling gjennom alle aldersgruppene, men i 20-årene er nedgangen i bruddfrekvensene konsistent for alle gruppene. I slutten av 20-årene, blant de mellom 25-29 år er det fortsatt menn uten barn som har høyest bruddfrekvens, men denne er nå sunket slik at mindre enn hver tredje person har brutt i løpet av analyseperioden. Laveste bruddfrekvensen i denne aldersgruppen finner man blant kvinnelige samboere med barn. Her har godt under hver femte person brutt i den samme perioden.

I 30-årene er ikke lenger mønsteret likt for de forskjellige gruppene hva gjelder bruddfrekvenser. Blant kvinnelige samboere uten barn stiger bruddfrekvensen fra slutten av 20-årene og gjennom 30-årene slik at bruddfrekvensen er 9,3 prosent høyere i aldersgruppen 35-39 år enn det den var for aldersgruppen 25-29 år. For samboende menn uten barn forskyves denne økningen i bruddfrekvens en aldersgruppe videre slik at den synker fra slutten av 20-årene til starten på 30-årene, for deretter å øke igjen i slutten av 30-årene. Bruddfrekvensen i slutten av 30-årene var likevel ikke på nivå med hva den var i slutten av 20-årene for samboende menn uten barn. Kvinnelige samboere med barn følger samme mønster som menn uten barn, med unntak av at deres bruddfrekvens fortsetter å øke i starten av 40-årene også.

Eneste gruppen som ikke har en økning i bruddfrekvens i 30-årene er samboende menn med barn. Her ser man kun en avtagende reduksjon og utflating av bruddfrekvensen i 30-årene og

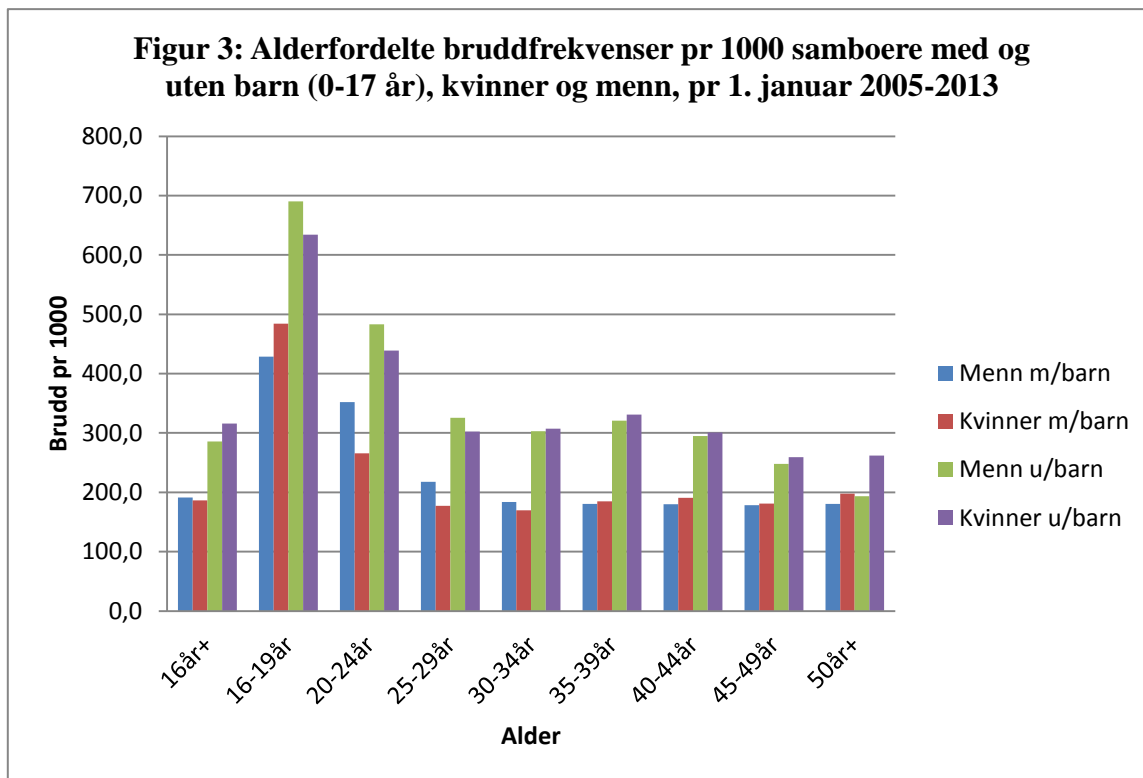
videre gjennom 40-årene. Faktisk ligger bruddfrekvensen blant samboende menn med barn nesten stille fra alder 30-34 år og livet ut. Viktig er det ved dette resultatet igjen å belyse at barn her regnes kun fra alder 0 til 17 år. Dermed vil naturlig nok ikke eldre aldersgrupper inneholde like mange familiemedlemmer som yngre aldersgrupper, grunnet at barn har flyttet ut. Dette gjelder naturlig nok også for de samme aldersgruppene blant samboende kvinner med barn. Overraskende nok har kvinnelige samboere med barn en relativt sterk økning i bruddfrekvens fra slutten av 40-årene til de over 50 år. Setter man den relative økningen i brudd blant kvinnelige samboere med barn opp mot mennenes flate aldersprofil kan man anta at det ligger andre forklaringer bak.

I metoden brukt vil for eksempel et dødsfall hos den samboende mannen føre til at enken regnes inn i tellingen for brutte samboerskap, mens mannen får årsaksforklaringen dødsfall. Det ble forklart i den deskriptive statistikken at mannlige samboere i snitt er 2,4 år eldre enn sine kvinnelige partnere. Tar man og med at gjennomsnittlig levealder for menn er lavere enn for kvinner ([SSB 2012](#)), kan dette støtte muligheten for at forhøyet dødelighet blant eldre menn kan påvirke de relative bruddfrekvensene. Resultatet vil være at kvinnene får en relativt høyere bruddfrekvens enn menn ved alder over 50 år. For å kvantifisere forklaringen er det og undersøkt relative forskjeller i dødsfall for gruppen over 50 år blant både samboere med og uten barn.

Det viser seg at dødsfall blant menn utgjør 86 prosent av alle dødsfall i gruppen samboere med barn over 50 år (ikke vist). Den samme undersøkelsen blant samboere uten barn viser at mennene her utgjør 64,1 prosent av dødsfallene (ikke vist). Til sammenligning er forskjellen i bruddfrekvens mellom mennene og kvinnene i gruppen samboere uten barn enda større. For mennene synker den kraftig fra aldersgruppen 45-49 år til de over 50 år, mens tilfellet for kvinnene mellom de samme aldersgruppene er en svak økning. Dette kan indikere en enda høyere frekvens av dødsfall blant menn sammenlignet med kvinner enn hva tilfellet var blant samboere med barn. Andelen dødsfall som menn utgjorde blant samboere uten barn over 50 år var lavere enn tilsvarende andel var blant de med barn, nemlig 64,1 mot 86 prosent.

Den forhøyede bruddfrekvensen blant disse eldre samboende kvinnene uten barn må dermed forklares nærmere. Beste forklaringen kan være å vise til dødsfrekvensene blant samboere med og uten barn. Blant samboere med barn er denne på 42,4 pr 1000 samboere, mens tallet for samboere uten barn er 112 pr 1000 samboere (ikke vist). Dermed kan det virke mest naturlig å forklare den forhøyede kvinnelige bruddfrekvensen blant samboere uten barn med

et relativt større antall dødsfall blant menn i alder over 50 år. Kvantitativt er ikke denne feilkilden stor totalt sett, da gruppene nevnt ovenfor ikke utgjør noen stor andel av samboere totalt.

Regionale forskjeller er det neste det skal vises til. Disse kommer frem av tabell 4. Her ser man fylkesvise bruddfrekvenser blant samboere med og uten barn. Det vises til absolutt bruddfrekvens og relativ bruddfrekvens. Fylket med lavest bruddfrekvens i de respektive gruppene settes som standard for den relative skalaen. Gjennomsnittet for landet vises det også til. Frekvensene er som tidligere gjort pr 1000 samboere i de respektive gruppene med utgangspunkt i utvalget fra 2005.

Det er tidligere gjort undersøkelser ved hjelp av registerstatistikk på dette området i Gjøte kongens harer ([Byberg m.fl. 2001](#)), men der omfattet resultatene kun samboere med barn. I denne oppgaven er nå samboere uten barn med, som gir resultatene en ny dimensjon.

Størst relativ avstand mellom de fylkesvise bruddfrekvensene er det blant samboere med barn. Faktisk er den absolutte forskjellen fra høyest til lavest bruddfrekvens også størst blant denne gruppen. For hele landet er bruddfrekvensen som vist ved tabell 3 nesten 60 prosent høyere blant samboere uten barn enn blant samboere med barn. Sammenligner man derimot fylket med høyest bruddfrekvens blant samboere uten barn med fylket som har lavest bruddfrekvens

blant samboere med barn, får vi en mye større forskjell. De respektive fylkene i denne sammenligningen er Vestfold og Sogn og Fjordane, og den relative forskjellen i bruddfrekvens er på hele 124,8 prosent.

Altså er risikoen for brudd hos en samboer uten barn i Vestfold godt over to ganger så høy som den er for en samboer med barn i Sogn og Fjordane. Sistnevnte fylke, Sogn og Fjordane, er et fylke med generelt veldig lav bruddfrekvens, lavest blant samboere med barn og nest lavest blant samboere uten barn. Andre fylker med generelt lave bruddfrekvenser både for samboere med og uten barn er Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag. Sett kun på samboere uten barn ligger faktisk Nord-Trøndelag lavest med 267,9 brudd pr 1000 samboere i perioden 2005-2013. Nærmest relativt til Nord-Trøndelag kommer Sogn og Fjordane, Nordland og Sør-Trøndelag, alle med mindre enn 10 prosent flere brudd enn det var i Nord-Trøndelag. I andre enden var det som nevnt over Vestfold som hadde flest brudd blant samboere uten barn med 330,4 brudd pr 1000 samboere. Dette tilsvarte 23,3 prosent flere brudd enn hva tilfellet var for Nord-Trøndelag. To andre fylker med høy bruddfrekvens blant samboere uten barn var de to sørlandsfylkene Vest- og Aust-Agder. De hadde henholdsvis 21,5 og 20,9 prosent flere brudd enn Nord-Trøndelag i perioden 2005-2013.

Blant samboere med barn hadde Sogn og Fjordane den laveste bruddfrekvensen med 147,0 brudd pr 1000 samboere mellom 2005 og 2013. Her var det relativt større avstand til nærmeste fylket, Møre og Romsdal. I Møre og Romsdal var det 12 prosent flere brudd enn i Sogn og Fjordane blant samboere med barn. Deretter fulgte Hordaland, Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag, alle med mindre enn 20 prosent flere brudd enn hva Sogn og Fjordane hadde. Fylket med klart flest brudd blant samboere med barn var Aust-Agder. Her var bruddfrekvensen 62,2 prosent høyere enn hva den var i Sogn og Fjordane. Faktisk var bruddfrekvensen i Aust-Agder 7,6 prosent høyere enn fylket med nest høyest bruddfrekvens, Vestfold.

Totalt sett ser vi at det generelt er store regionale forskjeller i bruddfrekvenser, noe som var forventet fra tidligere publiserte resultater, vist ved Gjete kongens harer ([Byberg m.fl. 2001](#)). Ser man på forskjellene i bruddfrekvens mellom samboere med og uten barn i de ulike fylkene er det noen resultater som skiller de to gruppene. Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag, to fylker med lave bruddfrekvenser kan vise at det relative skillet mellom samboere med og uten barn endrer seg klart forskjellig i ulike fylker. Mens Nord-Trøndelag hadde 18,2 prosent flere brudd enn Sogn og Fjordane blant samboere med barn, var tilfellet

motsatt blant samboere uten barn. Der hadde Sogn og Fjordane noen flere brudd enn Nord-Trøndelag, mer nøyaktig 2,2 prosent. Lignende relative endringer mellom de to samboergruppene ser vi for de to Agder-fylkene, som er blant fylkene med høyere bruddfrekvenser. Ser man på gruppen samboere med barn så har Aust-Agder 17,1 prosent flere brudd enn Vest-Agder. Blant samboere uten barn er dette resultatet snudd på hodet med Vest-Agder som fylket med høyest bruddfrekvens, 0,5 prosent høyere enn i Aust-Agder. Det er altså klare regionale forskjeller i bruddfrekvenser blant samboere med og uten barn, men og i den relative forskjellen mellom de to samboergruppene fylkene i mellom.

I alle fylker er bruddfrekvensen høyere blant samboere uten barn, men hvor mye høyere den er varierer i stor grad mellom fylkene. Den laveste fylkesvise bruddfrekvensen blant samboere uten barn (Nord-Trøndelag, 267,9 pr. 1000) er og en god del høyere enn den høyeste fylkesvise bruddfrekvensen blant samboere med barn (Aust-Agder, 238,4 pr. 1000). Mest interessant er det nok likevel å se på de relative forskjellene i bruddfrekvens mellom de to samboergruppene i de ulike fylkene. Størst relativ forskjell finner man noe overraskende i Sogn og Fjordane. Her er bruddfrekvensen blant samboere uten barn 86,2 prosent høyere enn tilfellet er for samboere med barn. Fylket med lavest relativ forskjell er Aust-Agder, 35,9 prosent høyere bruddfrekvens har samboere uten barn her. Altså varierer forholdet i bruddfrekvensene mellom samboere med og uten barn mye mellom enkelte av fylkene.

Tabell 4, Bruddfrekvenser og relativ bruddfrekvens pr 1000 samboere med og uten barn (0-17 år), pr. 1. januar 2005-2013. Bruddindeks (Samboere med barn: Sogn og Fjordane = 1,00 og samboere uten barn: Nord-Trøndelag = 1,00)

	Samboere med barn		Samboere uten barn	
	<i>Brudd pr 1000</i>	<i>Relativ bruddfrekvens</i>	<i>Brudd pr 1000</i>	<i>Relativ bruddfrekvens</i>
Hele landet	189,0	1,29	301,0	1,12
Østfold	211,0	1,44	319,0	1,19
Akershus	197,2	1,34	299,1	1,12
Oslo	191,8	1,30	296,3	1,11
Hedmark	211,0	1,44	293,6	1,10
Oppland	194,2	1,32	296,4	1,11

Buskerud	214,0	1,46	309,6	1,16
Vestfold	221,6	1,51	330,4	1,23
Telemark	199,9	1,36	318,2	1,19
Aust-Agder	238,4	1,62	324,0	1,21
Vest-Agder	203,6	1,38	325,6	1,22
Rogaland	182,3	1,24	304,4	1,14
Hordaland	170,1	1,16	294,6	1,10
Sogn og Fjordane	147,0	1,00	273,7	1,02
Møre og Romsdal	164,7	1,12	294,6	1,10
Sør-Trøndelag	174,5	1,19	290,9	1,09
Nord-Trøndelag	173,7	1,18	267,9	1,00
Nordland	174,0	1,18	283,1	1,06
Troms	188,2	1,28	302,4	1,13
Finnmark	220,2	1,50	310,4	1,16

Tabell 5 viser absolutt antall og brudd pr 1000 samboere med barn, fordelt etter yngste barns alder. Dette er i likhet med tabell 4 noe som er undersøkt tidligere i Gjete kongens harer ([Byberg m.fl. 2001](#)). Der ble det sett på brudd i forhold til alder på yngste og eldste barn frem til alder 28 år. I denne oppgaven sees det kun på alder til yngste barn opp til alder 17 år, som er grensen for om man regner personer for barn eller ikke.

Det ble gjort kjøringer mellom de to første og to siste årgangene i analyseperioden med seleksjonene på disse aktuelle årgangene. Kun ytterpunktene i perioden ble undersøkt da dette kunne gi best oversikt/utvikling gitt tiden som var tilgjengelig. Antall brudd blant samboere med barn mellom 0 og 17 år økte fra 8610 i perioden 2005-2006 til 9463 i perioden 2012-2013. Brudd pr 1000 samboere med barn mellom 0 og 17 år har sunket fra 44,8 pr 1000 i perioden 2005-2006 til 39,3 pr 1000 i perioden 2012-2013. Antall brudd har dermed gått opp,

mens hyppigheten av brudd pr eksisterende samboer med barn har gått ned mellom de to periodene. Forklaringen er naturlig at antall samboerpar med barn har økt mellom 2005 og 2012; se tabell 1.

Ingen av periodene gir noe entydig mønster for sammenhengen mellom bruddfrekvens og yngste barns alder, men noen kjennetegn ser man likevel. For begge perioder er for eksempel bruddfrekvensen høy når det yngste barnet er mellom 2 og 5 år. Høyeste bruddfrekvens for perioden 2005-2006 finner vi ved yngste barns alder lik 3 år med 58,5 brudd pr 1000 samboere. For perioden 2012-2013 finner vi den høyeste bruddfrekvensen ved yngste barns alder lik 4 år, her med 52,1 brudd pr 1000 samboere.

Etter disse høye bruddfrekvensene synker hyppigheten i brudd mer eller mindre jevnt når yngste barns alder stiger. Nedgangen frem til yngste barns alder lik 11 år er jevn for perioden 2012-2013, mens den for perioden 2005-2006 har noen ujevnheter. For perioden 2012-2013 gjør så bruddfrekvensen et hopp til yngste barns alder lik 12 år, før den deretter blir varierende på et lavere nivå i etterkant. Bruddfrekvensen stiger og mellom yngste barns alder 11 og 12 år for perioden 2005-2006, men her fortsetter hyppigheten å stige frem til yngste barns alder lik 14 år, før den igjen synker.

Begge periodene har lavest bruddfrekvens ved yngste barns alder lik 17 år. Det kan virke naturlig med tanke på den avtagende bruddhyppigheten ved varige samboerforhold som er nevnt tidligere i oppgaven. Samboere som holder sammen så lenge at det yngste barnet har rukket å bli 17 år virker å være i et stabilt langvarig samboerskap. Det er dermed en selektert gruppe med lavere bruddhyppighet man har igjen ved høye aldre på yngste barn.

Tabell 5, Brudd etter alder på yngste barn, antall og pr 1000 samboere, pr. 1. januar 2005-2006 og 2012-2013

Alder	2005-2006	Brudd pr 1000, 2005-2006	2012-2013	Brudd pr 1000, 2012-2013
I alt	8610	44,7	9463	39,2
0	1545	40,8	1591	36,4
1	1578	49,9	1751	44,3
2	1178	52,4	1372	47,5

3	920	58,5	906	47,9
4	703	57,7	728	52,1
5	541	55,5	566	51,9
6	366	46,1	368	40,7
7	347	50,6	325	39,9
8	301	49,4	269	36,7
9	211	39,4	223	33,6
10	185	40,5	190	30,9
11	150	37,3	202	33,6
12	145	39,2	253	44,6
13	130	42,2	161	31,4
14	125	45,5	161	35,1
15	84	36,9	164	38,1
16	63	36,3	130	32,5
17	38	26,8	103	29,0

Til slutt vises det i tabell 6 forholdstall for bruddfrekvenser for gifte og samboere, både med og uten barn. Dette gjøres for tre forskjellige perioder, 2005-2006, 2008-2009 og 2012-2013, hvor seleksjonene settes på de aktuelle årgangene. Gruppen gifte settes som standard.

Det første man kan legge merke til er at gifte med barn har den laveste bruddfrekvensen ved alle de ulike periodene, vist ved en bruddfrekvens under 100. Motsatt har da naturlig nok gifte uten barn litt høyere bruddfrekvens enn snittet blant alle gifte. Man ser og at forskjellen mellom gifte med og uten barn var minst mellom 2005-2006, mens den for hver av de to neste periodene er blitt mer ulik.

Sammenligner vi samboere som gruppe mot alle gifte har den relative forskjellen i bruddfrekvens hatt en litt annen utvikling. Sett mellom 2005 og 2006 var bruddrisikoen for en tilfeldig samboer litt over 3,5 ganger så høy som den var for en gift person. Denne risikoen sank til litt under 3,5 for perioden 2008-2009 før den igjen steg til nærmere 4 ganger så høy

for 2012-2013. Endringen er derimot ikke unison da det har vært forskjell i den relative bruddfrekvensen de ulike samboergruppene har hatt sammenlignet med gifte.

Samboere med barn har hatt en synkende relativ risiko for brudd sammenlignet med gifte gjennom hele perioden. Fra å ha en bruddrisiko som var 2,15 ganger så høy i 2005-2006, fikk de en risiko lik 2,09 i 2008-2009 og en som var praktisk talt 2 ganger så høy i 2012-2013. Samboere uten barn derimot har hatt en ujevn endring i bruddrisiko sammenlignet med gifte i løpet av perioden. I 2005-2006 var denne bruddrisikoen 5,18 ganger så høy som for gifte, deretter falt den litt til 4,89 for 2008-2009 før den igjen økte til 5,69 for 2012-2013.

Hva disse volatile relative endringene kommer av er vanskelig å si. En ren hypotetisk forklaring til at 2008-2009 har den laveste bruddrisikoen for samboere uten barn mot gifte kan være påvirkning av finanskrisen. En mer usikker økonomisk fremtid kan gjøre at fordelene ved å være to påvirker muligheten for at man går fra hverandre. At dette skulle hatt en relativt sterkere effekt på samboere uten barn er rent hypotetisk, men kan være en mulig forklaring. Uansett ser vi en sterk forhøyet bruddrisiko blant samboere uten barn sammenlignet med samboere med barn for alle periodene. Samtidig har samboere som gruppe en bruddrisiko som er over 3 ganger så høy som hos gifte i hver av de tre periodene.

Man kan dermed med trygghet si at sårbarheten for samlivsbrudd er større blant samboere enn gifte, og at den er spesielt høy blant samboere uten barn. For videre analyse kan det være interessant å se på karakteristika ved de forskjellige samboergruppene som eventuelt kan forklare forskjellene man ser i bruddfrekvensene mellom de.

Tabell 6, Forholdstall i bruddfrekvenser mellom gifte og samboere pr 1000, med og uten barn (0-17 år), pr. 1. Januar 2005-2006, 2008-2009 og 2012-2013, Bruddindeks (Gifte = 100)

	2005-2006	2008-2009	2012-2013
Gifte uten barn	102	104	105
Gifte med barn	97	93	92
Gifte	100	100	100
Samboere uten barn	518	489	569
Samboere med barn	215	209	201

Samboere	358	343	383
-----------------	-----	-----	-----

5 Konklusjon

Det ble i oppgaven funnet klare forskjeller både i oppløsnings- og bruddfrekvenser mellom samboere med og uten barn. Samboere uten barn har en klart høyere risiko for samlivsoppløsning, både som følge av brudd, dødsfall eller utvandring enn hva tilfellet er for samboere med barn. Sett blant samboere med barn er bruddfrekvensen lavest blant de med tre barn. Samboere med færre barn enn dette har høyere bruddfrekvens, høyest blant de med ett barn, men og høyere når to barn er tilfellet. Til gjengjeld er det blant samboere med fire eller flere barn at bruddrisikoen er høyest blant samboere med barn.

Et samboerforhold kan oppløses av tre mulige årsaker («oppløsningsforklaringer»): samlivsbrudd, dødsfall eller utvandring. Dødsfall er den oppløsningsforklaringen som viser størst forskjell i frekvens mellom samboere med og uten barn. Dette forklares med seleksjon. Flere eldre befinner seg i gruppen samboere uten barn enn hva tilfellet er blant samboere med barn. Relativ forskjell mellom samboere med og uten barn ble også funnet ved oppløsningsforklaringen utvandring. Her spiller det inn hvor sterke bånd barn har til venner, barnehage og skole. Dette kan føre til en lavere andel utvandring blant samboere med barn enn samboere uten barn. Hoveddelen av oppløsningene er ikke overraskende som følge av brudd mellom samboere. Denne bruddrisikoen er klart høyere hos samboere uten barn. Spesielt i de første årene er denne forskjellen stor. Etter hvert konvergerer de gjenværende samboerne uten barn til en mer lik bruddfrekvens sammenlignet med samboere med barn.

Aldersfordelte bruddfrekvenser viste at bruddrisikoen er klart høyest ved ung alder. Fallende bruddrisiko ved stigende alder med unntak av en liten økning eller utflating for enkelte grupper i 30-årene og starten av 40-årene ga et konsistent bilde av samboerne som helhet. Klare aldersfordelte forskjeller viser at samboerskapene er mer varige ved høyere alder enn de er ved lav alder.

Det ble funnet regionale forskjeller på bruddrisiko mellom samboere med og uten barn. Noen fylker hadde relativt lave bruddfrekvenser både blant samboere med og uten barn, mens andre kunne vise til det motsatte. Ingen fylker hadde større bruddrisiko blant samboere med barn enn blant de uten barn. Overraskende nok var den relative forskjellen i bruddrisiko mellom samboere med og uten barn høyest i fylkene som hadde generell lav bruddrisiko totalt for samboere. Dette gjaldt spesielt Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Disse fylkene var sammen med Nord-Trøndelag områder med motkulturer hvor bruddfrekvensene var lave. Det

motsatte var tilfellet ved to andre motkultur-fylker, Agderfylkene. Her var det generelt høye bruddfrekvenser. Motkulturene er her kirke, målsak og avholdssak.

Sammenlignet med ekteskap, er samboerskap en klart mindre stabil samlivsform. Selv samboere med barn har en klart høyere bruddrisiko enn hva tilfellet er for gifte med og uten barn. Samboerskap uten barn er vist å være den klart minst stabile samlivsformen man har i dag. I forhold til gifte som gruppe har samboere uten barn en bruddrisiko som er rundt 5 ganger så høy. Samboere uten barn er og gruppen med høyest volatilitet i relativ bruddrisiko sammenlignet med de andre gruppene. Mye taler derfor for at samboere uten barn påvirkes i større grad av endringer i samfunnet og ellers enn tilfellet er blant for eksempel samboere med barn.

Resultatene i denne analysen viser klart at mer kunnskap om gruppen samboere uten barn kan være nødvendig for å forklare deres relativt høye oppløsnings- og bruddfrekvens. Hva skiller disse samboerne fra samboere med barn, har de spesielle karakteristika eller er de rett og slett bare mindre stabile samlivspartnere? En grundigere kartlegging kan være smart om man vil ha god kunnskap om den mest moderne samlivsformen som finnes i dag. En slik kartlegging kan ta form av en livsløpsanalyse ved hjelp av individdata fra registeret. I en slik analyse analyseres individets sannsynlighet for brudd i løpet av et år som en funksjon av ulike kjennetegn ved paret, for eksempel deres aldere, antall barn, bosted etc.

Trolig vil det fremover også stadig bli flere samboere, både med og uten barn. Dette fører igjen til at nytten ved en slik kartlegging kan være mye verdt når det skal forskes på de demografiske endringene i tiden som kommer.

Litteraturliste

Alstad B. (1993): Norske meninger 1946-93. Bind 2: Norge og nordmenn. Søreidgrend: Sigma Forlag.

Blom S., Noack T. og Østby L. (1993): Giftermål og barn – bedre sent enn aldri? Samfunnsøkonomiske studier 81, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/a/histstat/sos/sos_081.pdf

Byberg I. H., Foss A. H. og Noack T. (2001): Gjete kongens harer – rapport fra arbeidet med å få samboerne mer innpasset i statistikken. Rapporter 2001/40, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200140/rapp_200140.pdf

Den Norske Kirke (2013): Sammen, samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv, utredning fra et utvalg oppnevnt av Bispemøtet i Den Norske Kirke.
<https://www.kirken.no/?event=dolink&famID=341183>

Falnes-Dalheim A. (2009): Dokumentasjon av registerbasert familie- og husholdningsstatistikk, årlig statistikk f.o.m. 2005, basert på folkeregistrert adresse per 1. januar. Notater 2009/54, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_200954/notat_200954.pdf

Indst. O. VII. (1899-1900), Indstilling fra justiskomiteen angaaende den kgl. Proposition til en almindelig borgerlig straffelov, en lov om den almindelige borgerlige straffelovs ikrafttræden samt en lov, indeholdende forandringer i lov om rettergangsmaaden i straffesager af 1ste juli 1887.

Kasearu K. (2007): The case of unmarried cohabitation in Western and Eastern Europe. Draft presented at the conference of European network of Divorce ‘Comparative and Gendered Perspectives on Family Structure’, 17-18 September 2007, the London School of Economics.
http://www.researchgate.net/publication/228431174_The_case_of_unmarried_cohabitation_in_Western_and_Eastern_Europe

Liefbroer A. C. og Dourleijn E. (2006): Unmarried Cohabitation and Union Stability: Testing the Role of Diffusion Using Data from 16 European Countries. Demography 43, 2003-221.
<http://link.springer.com/article/10.1353%2Fdem.2006.0018>

Noack T. (2010): En stille revolusjon: Det moderne samboerskapet i Norge. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.

NOU (1999:25): Samboerne og samfunnet. Oslo: Statens forvaltningstjeneste.
<http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/19991999/025/PDFA/NOU199919990025000DDDPDFA.pdf>

Prinz C. (1995): Cohabiting, Married or Single: Portraying, Analyzing, and Modeling New Living Arrangements in the Changing Societies of Europe. Aldershot: Avebury.

Skrede K., Wiik K. A., Seierstad A. og Noack T. (2006): Risk of dissolution of families with children. An analysis of married and cohabiting couples with children. Paper presentert på European Population Conference, juni 2006, Liverpool.

Statens kartverk (2014): Fylkesoversikt veiadresser, status pr 3. mars 2014.

<http://www.kartverket.no/Eiendom-og-areal/Matrikkelen/Adresser/Vegadresse/Fylkesoversikt/>

Statistisk sentralbyrå (1988): Familie- og yrkesundersøkelsen 1988.

http://www.ssb.no/a/histstat/nos/nos_b959.pdf

Statistisk sentralbyrå (1997): Omnibusundersøkelsen 1997.

<http://www.nsd.uib.no/nsddata/serier/omnibus.html>

Statistisk sentralbyrå (1999): Ekteskap og skilsmisser, 1999.

<http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/ekteskap/aar/2000-10-04>

Statistisk sentralbyrå (2000): Samboere, 2000.

<https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/samboer/aar/2001-04-23>

Statistisk sentralbyrå (2006): Reise- og ferieundersøkelsen, 2006.

http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_200742/notat_200742.pdf

Statistisk sentralbyrå (2012): Døde, 2012.

<http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/dode/aar/2013-04-11>

Statistisk sentralbyrå (2013): Familier og husholdninger, 1. januar 2013.

<http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/familie/aar/2013-04-11?fane=om>

Texmon I. (1999): Samliv i Norge mot slutten av 1900-tallet. En beskrivelse av endringer og mangfold. I Norges offentlige utredninger 1999:25 Samboerne og samfunnet, vedlegg 3:251-285, Statens forvaltningstjeneste, Oslo.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/1999/nou-1999-25/20.html?id=116773>

United Nations (2006): Conference of European statisticians recommendations for the 2010 censuses of population and housing, United Nations, New York and Geneva.

http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/CES_2010_Census_Recommendations_English.pdf

Vedlegg 1

Familietyper i familie- og husholdningsstatistikken

- Enpersonfamilie, person under 30 år
- Enpersonfamilie, person 30-44 år
- Enpersonfamilie, person 45-66 år
- Enpersonfamilie, person 67 år og over
- Ektepar med små barn (yngste barn 0-5 år)
- Samboerpar med små barn (yngste barn 0-5 år)
- Ektepar med store barn (yngste barn 6-17 år)
- Samboerpar med store barn (yngste barn 6-17 år)
- Mor med små barn (yngste barn 0-5 år)
- Far med små barn (yngste barn 0-5 år)
- Mor med store barn (yngste barn 6-17 år)
- Far med store barn (yngste barn 6-17 år)
- Ektepar uten barn, eldste person under 30 år
- Ektepar uten barn, eldste person 30-44 år
- Ektepar uten barn, eldste person 45-66 år
- Ektepar uten barn, eldste person 67 år og over
- Samboerpar uten barn, eldste person under 30 år
- Samboerpar uten barn, eldste person 30-44 år
- Samboerpar uten barn, eldste person 45-66 år
- Samboerpar uten barn, eldste person 67 år og over
- Ektepar med voksne barn (yngste barn 18 år og over)
- Samboerpar med voksne barn (yngste barn 18 år og over)
- Mor med voksne barn (yngste barn 18 år og over)
- Far med voksne barn (yngste barn 18 år og over)
- Andre familier

Vedlegg 2

Figur 1, Tabell 2005, aldersfordelte antall på gifte, samboere og ikke i samliv

Alder	Gifte	Samboere	Ikke i samliv	Samboere i prosent av alle i samliv
20-24	12721	32117	66603	71,6
25-29	57484	73184	96553	56,0
30-34	133362	89715	96061	40,2
35-39	177850	75299	89340	29,7
40-44	183299	53716	83135	22,7
45-49	193091	39064	79071	16,8
50-54	196217	26670	72143	12,0
55-59	206793	19674	71572	8,7
60-69	270433	15279	107679	5,3
70-79	167582	4262	121640	2,5

Figur 1, Tabell 2006, aldersfordelte antall på gifte, samboere og ikke i samliv

Alder	Gifte	Samboere	Ikke i samliv	Samboere i prosent av alle i samliv
20-24	12146	32882	69321	73,0
25-29	55502	72421	98559	56,6
30-34	128944	89307	96058	40,9
35-39	175995	77793	90444	30,7
40-44	183654	56830	86239	23,6
45-49	189954	41196	81300	17,8
50-54	194833	28537	74557	12,8

55-59	205467	20899	72341	9,2
60-69	284675	17564	112707	5,8
70-79	166100	4669	118450	2,7

Figur 1, Tabell 2007, aldersfordelte antall på gifte, samboere og ikke i samliv

Alder	Gifte	Samboere	Ikke i samliv	Samboere i prosent av alle i samliv
20-24	11445	34371	74259	75,0
25-29	53662	74059	102633	58,0
30-34	123616	88449	95568	41,7
35-39	174114	80993	91541	31,7
40-44	184309	59720	90153	24,5
45-49	186316	43406	83995	18,9
50-54	194506	31034	77998	13,8
55-59	197902	21648	72210	9,9
60-69	301643	20085	119816	6,2
70-79	165759	5100	115670	3,0

Figur 1, Tabell 2008, aldersfordelte antall på gifte, samboere og ikke i samliv

Alder	Gifte	Samboere	Ikke i samliv	Samboere i prosent av alle i samliv
20-24	11156	36583	80152	76,6
25-29	54051	77232	109134	58,8
30-34	119557	87353	95607	42,2
35-39	173561	83361	93609	32,4

40-44	185862	62925	93585	25,3
45-49	184607	45506	87329	19,8
50-54	192468	33230	81133	14,7
55-59	194171	22617	73208	10,4
60-69	316171	22525	125735	6,7
70-79	166355	5610	114185	3,3

Figur 1, Tabell 2009, aldersfordelte antall på gifte, samboere og ikke i samliv

Alder	Gifte	Samboere	Ikke i samliv	Samboere i prosent av alle i samliv
20-24	11103	37623	84488	77,2
25-29	54660	78050	114277	58,8
30-34	117415	85620	98010	42,2
35-39	171908	83124	95217	32,6
40-44	188717	65296	97148	25,7
45-49	183737	47349	91017	20,5
50-54	191273	34949	84082	15,4
55-59	191697	23608	75146	11,0
60-69	328225	24763	131135	7,0
70-79	167968	6176	113005	3,5

Figur 1, Tabell 2010, aldersfordelte antall på gifte, samboere og ikke i samliv

Alder	Gifte	Samboere	Ikke i samliv	Samboere i prosent av alle i samliv
20-24	11311	39108	86545	77,6

25-29	55343	80849	114864	59,4
30-34	115746	86320	97321	42,7
35-39	169265	83603	94996	33,1
40-44	189896	68423	98963	26,5
45-49	183665	50382	94200	21,5
50-54	189591	37172	87075	16,4
55-59	190049	25175	77263	11,7
60-69	338527	26852	136301	7,3
70-79	170908	6915	112698	3,9

Figur 1, Tabell 2011, aldersfordelte antall på gifte, samboere og ikke i samliv

Alder	Gifte	Samboere	Ikke i samliv	Samboere i prosent av alle i samliv
20-24	10960	41618	91053	79,2
25-29	55956	83868	116291	60,0
30-34	114930	88615	98129	43,5
35-39	165867	84656	94213	33,8
40-44	189029	70801	100903	27,2
45-49	184512	53304	98006	22,4
50-54	186984	39049	90024	17,3
55-59	189053	27124	79805	12,5
60-69	347117	29201	141171	7,8
70-79	174059	7659	112529	4,2

Figur 1, Tabell 2012, aldersfordelte antall på gifte, samboere og ikke i samliv

Alder	Gifte	Samboere	Ikke i samliv	Samboere i
--------------	--------------	-----------------	----------------------	-------------------

				prosent av alle i samliv
20-24	10525	44211	95191	80,8
25-29	56492	88309	119957	61,0
30-34	114433	92193	100236	44,6
35-39	161891	84758	93801	34,4
40-44	188907	73821	102180	28,1
45-49	186331	56448	101799	23,3
50-54	184499	41141	92506	18,2
55-59	189484	29411	83403	13,4
60-69	355408	31568	146567	8,2
70-79	176555	8347	112424	4,5

Figur 1, Tabell 2013, aldersfordelte antall på gifte, samboere og ikke i samliv

Alder	Gifte	Samboere	Ikke i samliv	Samboere i prosent av alle i samliv
20-24	10455	45052	98760	81,2
25-29	57065	91058	125662	61,5
30-34	116649	95221	104108	44,9
35-39	157784	83957	93270	34,7
40-44	189338	75830	103175	28,6
45-49	188028	59492	104835	24,0
50-54	183473	43195	95133	19,1
55-59	187858	31407	86287	14,3
60-69	361541	33912	151464	8,6
70-79	182101	9312	113594	4,9

